

Ytre Hvaler nasjonalpark

- konsekvenser for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter

Oddgeir Andersen
Øystein Aas
Bjørn Petter Kaltenborn

LAGSPILL

ENTUSIASME

INTEGRITET

KVALITET

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en ny, elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Norsk institutt for naturforskning

Ytre Hvaler nasjonalpark

- konsekvenser for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter

Oddgeir Andersen

Øystein Aas

Bjørn Petter Kaltenborn

Andersen, O., Aas,Ø. & Kaltenborn, B.P. 2006. Ytre Hvaler Nasjonalpark – konsekvenser for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter. - NINA Rapport 123, 56 pp.

Lillehammer, februar 2006

ISSN: 1504-3312

ISBN: 82-426-1673-6

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON

Øystein Aas

KVALITETSSIKRET AV

Børre Dervo

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsjef Trond Taugbøl (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)

Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelinga

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER

Aase Richter og Ottar Krohn

FORSIDEBILDE

[xx]

NØKKEWORD

Nasjonalpark, verneforslag, friluftsliv, reiseliv, fritidshytter, Hvaler kommune

KEY WORDS

National Park, protection proposal, leisure, tourism, second homes, Hvaler municipality

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA Trondheim

NO-7485 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

NINA Oslo

Postboks 736 Sentrum

NO-0105 Oslo

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 22 33 11 01

NINA Tromsø

Polarmiljøseneteret

NO-9296 Tromsø

Telefon: 77 75 04 00

Telefaks: 77 75 04 01

NINA Lillehammer

Fakkeltgården

NO-2624 Lillehammer

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 61 22 22 15

<http://www.nina.no>

Sammendrag

Andersen, O., Aas, Ø. & Kaltenborn, B.P. 2006. Ytre Hvaler nasjonalpark – konsekvenser for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter. NINA Rapport 123, 56 s.

Denne rapporten beskriver verdier av et utredningsområde i Ytre Hvaler for friluftsliv, reiseliv og fritidshytter, og analyserer virkninger og konsekvenser av et vern av dette området som nasjonalpark for de tre utredningstemaene.

Konsekvensutredningen er utarbeidet på grunnlag av eksisterende dokumentasjon om bruken av området, spesielle datasammenstillinger og nye analyser av eksisterende data, og ny informasjon. Denne er i hovedsak basert på intervjuer med representanter for de ulike brukergruppene som benytter området til friluftsliv, og aktører innenfor hytteliv og reiseliv. Metodikken for selve konsekvensutredningen er basert på en "standardisert" og systematisk stegvis prosedyre for å gjøre analyser, konklusjoner og anbefalinger mer objektive, lettere å forstå og lettere å etterprøve. Metodikken er beskrevet i Statens vegvesens håndbok 140 (1995) og DN håndbok nr 18-2001 (om friluftsliv). Samme metode er brukt på alle tre utredningstema. En viktig del av en konsekvensutredning er å fremstille 0-alternativet så detaljert som mulig. Dette innebærer å utrede hvilke muligheter og eventuelt begrensninger som allerede gjelder innenfor det foreslåtte verneområdet, i forhold til den eksisterende bruken av utredningsområdet.

Samlet sett fremstår utredningsområdet som et område som har svært stor verdi for friluftslivet, både i en lokal, regional og nasjonal sammenheng. Omfang, mangfold i aktiviteter og brukergrupper og rike opplevelsesmuligheter er de sentrale begrunnelser for denne vurderingen. Både bruksomfang og mangfold øker.

Aktivitet	Lokal verdi	Regional Verdi	Nasjonal verdi
Båtliv (motor- og seilbåter)	Svært stor	Svært stor	Svært stor
Jakt	Stor	Stor	Liten
Fritidsfiske	Svært stor	Svært stor	Liten
Kajakpadling	Stor	Stor	Middels
Seilbrett/Kiting	Stor	Stor	Middels
Telting	Liten	Stor	Liten
Turmuligheter	Stor	Stor	Liten
Bading og soling	Svært stor	Svært stor	Svært stor
Dykking	Stor	Stor	Middels
Samlet vurdering – friluftsliv	Svært stor	Svært stor	Svært stor

Reiselivsnæringen i området er også betydelig, selv om den omfatter relativt få større overnattingsbedrifter. Reiselivsnæringen er sammensatt av en rekke varierte bedrifter som yter service og tjenester til båtfolk, hyttefolk, tilreisende som overnatter på mer typiske reiselivsbedrifter og dagsturister. Reiselivsnæringen er meget betydelig for Hvaler kommune. Reiselivsnæringen både lokalt og regionalt er imidlertid svakt organisert og har i liten grad utviklet en bevisst strategi for området. Utredningsområdet representerer på mange måter en kjerneattraksjon for reiselivsnæring i kommunen, først og fremst gjennom de opplevelsesmuligheter som området gir grunnlag for. Samlet sett vurderes området å ha stor verdi for reiseliv.

Hvaler kommune er en av de aller viktigste kommunene for fritidshytter i hele Norge, med nær 5000 hytter. I tillegg er det ytterligere ca 500 hytter i den delen av Fredrikstad som grenser opp mot Hvaler. Samlet sett har utredningsområdet svært stor verdi for fritidshytter, både gjennom at et vesentlig antall hytter ligger i nærheten av og inne i verneforslaget, og fordi utredningsområdet fyller en meget viktig funksjon som rekreasjonsområde for hyttebrukere i hele influensområdet, først og fremst i Hvaler kommune, men også for mange hytter i vestre del av Fredrikstad kommune.

Konsekvensene av 0-alternativet vurderes som hhv. små negative for friluftslivet, mens det ikke kan påvises konsekvenser for reiseliv og fritidshytter av dette alternativet.

Prinsipielt sett vil konsekvensene av eventuelt vern for alle tre utredningstemaer som behandles i denne rapporten være preget av følgende:

1. De samlede konsekvensene vil i ikke ubetydelig grad avhenge av hvordan aktørene (myndigheter, næringsdrivende, interesseorganisasjoner og enkeltpersoner) forholder seg til de muligheter og utfordringer som vernet vil gi.
2. Konsekvensene for hvert tema er sammensatt av både positive og negative effekter for ulike grupper og interesser, som til sammen vil utgjøre de samlede effektene. Verneforslaget vil påvirke de ulike interessene og gruppene både direkte og indirekte.

Som følge av dette vil konsekvensvurderingene ikke kunne presenteres som "svar med to streker under", men heller som mer sannsynlige forløp eller scenarier, som også inneholder råd og synspunkter på hvordan muligheter kan optimaliseres og utfordringer og vanskeligheter reduseres. Spesielt for friluftsliv og reiseliv vil faktorer som verneforskriftutforming, forvaltningsplan og de reelle ressursene til forvaltning av området (økonomi, antall stillinger) ha avgjørende betydning for de faktiske konsekvensene for friluftslivs- og reiselivsinteressene.

Konsekvenser friluftsliv

Økt omfang og mangfold, fra en situasjon som allerede innebærer omfattende bruk tilsier at konflikter, reduserte opplevelseskvaliteter og muligheter for ulykker vil kunne bli et økende problem for friluftslivsinteressene på Hvaler, selv om dette ikke er spesielt uttalt i dag.

I et slikt perspektiv representerer verneforslaget etter vår vurdering et strategisk grep som kan:

- øke fokuset på områdets betydning som friluftslivsområde,
- redusere presset fra andre bruksinteresser og
- øke mulighetene for en forvaltning som kan løse eller redusere konfliktene mellom ulike fritids- og friluftslivsinteresser i området, og
- sikre en langsiktig bevaring og forvaltning av opplevelses- og aktivitetskvalitetene i området.

Vi mener på faglig grunnlag at verneforslaget i større grad burde synliggjøre en helhetlig sonering av verneområdet, slik at en vil få et spekter av rekreasjons- og opplevelsesmuligheter som i større grad enn i dag tar hensyn til mangfoldet av aktiviteter og opplevelsesønsker blant friluftsfolket. Samlet sett vurderes verneforslaget som positivt for friluftslivsinteressene. Grad av positive effekter vil i stor grad avhenge av i hvilken grad verneforskrifter og forvaltningsplan evner å legge føringer som fremmer friluftslivsinteressene og reduserer interne konflikter mellom ulike typer fritidsaktiviteter. Vernet vil gi enkelte lokale negative effekter for visse aktiviteter og brukergrupper (se nedenfor), men sammenlignet med de overordnede virkningene mener vi disse er å betrakte som begrensede.

Konsekvenser reiseliv

Konsekvensene for reiselivet er sammensatt av indirekte konsekvenser gjennom at området trolig vil få økt attraktivitet som nasjonalpark og de mulighetene dette medfører til å ivareta og utvikle opplevelseskvalitetene i området, og mer direkte, negative virkninger gjennom visse begrensninger på virksomhet i området. Samlet vurderer vi virkningene for reiselivet til **positive**. Vi legger til grunn at det vil være mulig med kommersielle aktiviteter inne i verneområdet så

lenge at dette ikke er i strid med øvrige vernebestemmelser og at forskriftene gis en utforming som ikke legger unødige hindringer i veien for reiselivsmessig bruk. Indirekte antar vi vernet vil gi en økt attraktivitet til hele området, som vil gavne reiselivsbedriftene både på Hvaler og i Fredrikstad.

Konsekvenser fritidshytter

Samlet for fritidshytter i hele influensområdet vurderes verneforslaget som **svakt positivt**. Til grunn for dette legges at verneområdet vil øke opplevelses- og rekreasjonsmulighetene for hyttene i hele influensområdet, men særlig de i nær tilknytning til utredningsområdet for vern. Det legges videre til grunn at begrensningene og de negative virkningene av et vern for de hyttene som ligger inne i et verneområde blir begrensede. De praktiske konsekvensene knyttet til utbedring og oppgradering av tomt og hytte antar vi i all hovedsak vil finne sin løsning gjennom forskrifter og forvaltningsplan som absolutt bør ha et eget avsnitt som tar opp utfordringene mellom hytter og vern. Til grunn for denne vurderingen legges også at vi antar at områdene aktuelle for vern uansett er lite aktuelle som utbyggingsområder for nye fritidshytter, gjennom de rammer og føringer som er lagt av lokale, regionale og nasjonale plan- og miljømyndigheter.

Samlet sett vurderes verdi, virkning og konsekvens som følger for de tre utredningstemaene:

Aktivitet	Verdi	Virkning	Konsekvens
Friluftsliv	Svært stor	Liten eller Stor Positiv*	Liten positiv eller Stor positiv*
Reiseliv	Stor	Positive	Middels Positiv
Fritidshytter	Svært stor	Svakt positive	Liten positive

* Avhenger av i hvilken grad forskriftene legger til rette for en mer gjennomarbeidet sonering enn de foreslåtte bestemmelsene. Størst positiv konsekvens ved mer gjennomarbeidet og mer omfattende sonering.

Konsekvensene av verneforslaget for de tre temaene er sammensatte og kompliserte, og de påvirkes i betydelig grad av utforming av vernebestemmelsene (verneforskriftene) og forvaltningen av området. Det sentrale er at en i det videre arbeidet fokuserer på å begrense de negative effektene av verneforslaget, samtidig som en legger til rette for å optimalisere de positive virkningene. Godt gjennomarbeidede forvaltningsplaner som rulleres med jevne mellomrom og en god ressurstilgang til forvaltningen (finansielle ressurser og personell) av et evt. verneområde er de viktigste virkemidlene og avbøtende tiltakene for å oppnå en god løsning for alle berørte.

Kontaktperson: Øystein Aas, NINA, Fakkeldgården, 2624 Lillehammer, tlf 73801400,
Epost: oystein.aas@nina.no

Abstract

Andersen, O., Aas, Ø. & Kaltenborn, B.P. 2006. Ytre Hvaler National Park – impacts for outdoor recreation, tourism and second homes. NINA Rapport 123, 56 pp.

This report presents the results of an impact assessment for outdoor recreation, tourism businesses and second homes from the proposed Ytre Hvaler National Park in the municipality of Hvaler and Fredrikstad municipalities in county Østfold.

As a whole, the area is very important to a range of recreational activities, commercial as well as non-commercial. The municipality of Hvaler is also among the most densely areas for second homes around the Oslo fjord and in Norway. The tourism business is not well organized and there are few larger hotels, yet tourism is significant for the study area.

The impacts from a park are constructed of a set of positive and negative impacts, direct and indirect impacts. The overall, final consequences depend on several factors not yet decided on and also on how the businesses and interests actually behave in relation to and adapt to a National park. A park will most likely increase the attractiveness of the area and reduce user conflicts, but on the other hand also limit some possible commercial activities inside the park border.

Overall, the impacts are evaluated to be:

Topic	Value	Effect from NP	Impact
Outdoor Recreation	Very Large	Small or Large Positive*	Small positive or Large positive*
Tourism	Large	Positive	Positive
Second Homes	Very Large	Small Positive	Small Positive

* Depending on to which degree the proposed park will enable to establish a zoning system able to reduce user conflicts and increase the value of the area for recreation and tourism.

Important measures to increase positive outcomes and reduce negative impacts are regulations and management plans that try to combine the interests of nature conservation with those of recreation and tourism.

Øystein Aas, NINA, Fakkeltgården, 2624 Lillehammer, email: Oystein.Aas@nina.no ; tlf. 47 73801400.

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	6
Innhold	7
Forord	8
1 Innledning	9
1.1 Formål.....	10
1.2 Utredningsprogrammet for friluftsliv	11
1.3 Utredningsprogrammet for reiseliv	12
1.4 Utredningsprogrammet for fritidshytter	12
1.5 Avgrensning av influensområdet	13
2 Metode	14
3 Verdivurderinger – dagens bruk	18
3.1 Friluftsliv	18
3.2 Reiseliv	24
3.3 Fritidshytter	26
4 Konsekvenser av 0-alternativet	29
4.1 Friluftsliv	30
4.2 Reiseliv	31
4.3 Fritidshytter	31
5 Konsekvenser av vern som nasjonalpark	33
5.1 Innledning	33
5.2 Friluftsliv	33
5.2.1 Overordnet vurdering og drøfting.....	33
5.2.2 Lokale, direkte effekter	34
5.3 Fritidshytter	36
5.3.1 Overordnet vurdering og drøfting.....	36
5.3.2 Lokale, direkte effekter	37
5.4 Reiseliv	38
5.4.1 Overordnet vurdering og drøfting.....	38
5.4.2 Lokale, direkte virkninger.....	39
5.5 Oppsummering av konsekvenser for friluftsliv, fritidshytter og reiseliv	40
6 Utforming av vernebestemmelsene og forslag til avbøtende tiltak	41
6.1 Vernebestemmelser	41
6.2 Avbøtende tiltak	42
7 Kilder	44
7.1 Litteratur	44
7.2 Kontaktpersoner/informanter.....	44
8 Vedlegg	46

Forord

Denne rapporten er gjennomført på oppdrag fra Fylkesmannen i Østfold i forbindelse med utredningen av planene om vern av Ytre Hvaler i Hvaler og Fredrikstad kommuner etter naturvernloven.

Vi takker for godt samarbeid med oppdragsgiver v/Aase Richter og med lokale myndigheter, organisasjoner og næringsaktører. De har bidratt med viktig informasjon til utredningen.

Vi understreker allikevel at rapporten, med dens eventuelle feil og mangler er forfatterens ansvar. Vi håper rapporten vil være til nytte i det videre utredningsarbeidet og i det generelle arbeidet med friluftsliv, reiseliv og fritidshytter i området.

Lillehammer, januar 2006.

Øystein Aas
Seniorforsker, prosjektleder

1 Innledning

Statens Naturvernråd fremla i 1986 utredningen "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" (NOU 1986:13). Fylkesmannen i Østfold foreslo i sin uttalelse til landsplanforslaget at det etableres et stort verneområde i den ytre delen av Østfoldskjærgården. Det ble pekt på at valg av vernekategorier må vurderes nærmere, men at nasjonalpark synes mest aktuelt. I St. meld. nr.62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder" følges forslaget om vern av Hvaler skjærgården opp. I perioden mellom 1986 og 1992 har for øvrig flere nasjonale og rikspolitiske føringer blitt lagt for et videre arbeid med vern av ytre deler av Oslofjorden. Det mest konkrete i denne sammenhengen, i forhold til de problemstillinger denne konsekvensutredningen skal utrede, er den såkalte "Oslofjord-verneplanen".

Arbeidet med den såkalte "Oslofjord-verneplanen" ble igangsatt i 1992, med en rekke undersøkelser og verneforslag. St. meld.nr.29 (1996-97 s.66) Regional planlegging og arealpolitikk sier at "gjennom et samordnet verneplanarbeid for hele Oslofjord-området arbeides det nå med å sikre områder for friluftsliv, verne viktige områder og bevare særskilte kulturmiljøer". St. meld.nr.58 (1996-97 s.53) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling slår bl.a. fast at "det tas sikte på at det forberedende arbeidet med utkast til en egen verneplan for Oslofjorden skal være avsluttet innen år 2000".

Verneplanarbeidet er oppsummert i rapporten "Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten" (DN 1999). Konkret arbeid med de enkelte verneområder i Østfold som inngår i planen ble startet i 2001. Områdene som naturlig kommer inn i planområdet for nasjonalparken er senere tatt ut av Oslofjordverneplanen og behandles heretter som en del av nasjonalparkplanarbeidet. Oslofjordverneplanen foreslår 11 områder på land, samt sju områder i sjøen innenfor det området som er aktuelt som nasjonalpark. Dersom en nasjonalpark ikke skulle bli vedtatt vil det bli fremmet forslag om naturreservat for disse områdene.

På svensk side pågår et arbeid med marin nasjonalpark på fra Kosterøyene og sørover. Området er med i den svenske nasjonalparkplanen fra 1989. Svenske og norske myndigheter samarbeider om en felles hensiktsmessig arrondering og avgrensning av verneområdene.

Med over 4 700 fritidsboliger på Hvaler, er det meget populært som hytteområde. Om sommeren øker befolkningen på Hvaler fra anslagsvis fra 3 500 til nesten 35 000. Dette sier mye om hvor populært det er som feriested og hvor viktig bidraget fra fritidshyttene er for næringslivet i området. Hyttelivet på Hvaler domineres i hovedsak av privat eide hytter som hovedsakelig brukes av eier og eiers familie. Men det er også en vekst i såkalte time-share løsninger og rene utleiehytter som man finner blant annet på Havtunet, Garnberget i Utgårdskilen eller ved Skjærhalden rorbuer. I tillegg formidles et stort antall private hytter for utleie gjennom Hvaler Hytteformidling.

Hvalerøyene utgjør et viktig område for et vidt spekter av friluftslivsaktiviteter. Dette spenner fra bading og soling på sikrede friluftsanser, tilrettelagte badeplasser og i utmark, spaserturer, sykling og jogging på stier og veier, et allsidig og sammensatt båtfriluftsliv med alle typer båter og fartøyer, fiske, jakt, dykking og sanking. Ofte tenker en på friluftsliv på Hvaler som et sted for sommerferiens friluftsliv for tilreisende og hyttefolk. Området er også viktig i andre årstider og for lokalbefolkningen. Spennet blant utøvere er stort fra familier, barn og eldre over til spesialiserte og mer spennings- og aktivitetssøkende grupper.

Reiselivet på Hvaler er nokså mangfoldig, men ikke preget av mange typiske reiselivsbedrifter som hoteller. Vi har valgt å definere reiselivet i vid forstand i denne sammenhengen. Med det mener vi at vi ser på gjestehavner, infrastruktur, aktivitets- og kulturtilbud og også viktige deler av handelen som en del av reiselivet. Aktørene som driver reiseliv på Hvaler tenker primært

service og overnatting, færre tenker i retning av aktiviteter og opplevelser, som det er rike muligheter til i dette området. Båttrafikken fra fritidsbåter er også svært stor og mye av båttrafikken i Hvalerområdet må her forstås som en viktig del av, eller forutsetning for, friluftslivet og reiselivet i regionen.

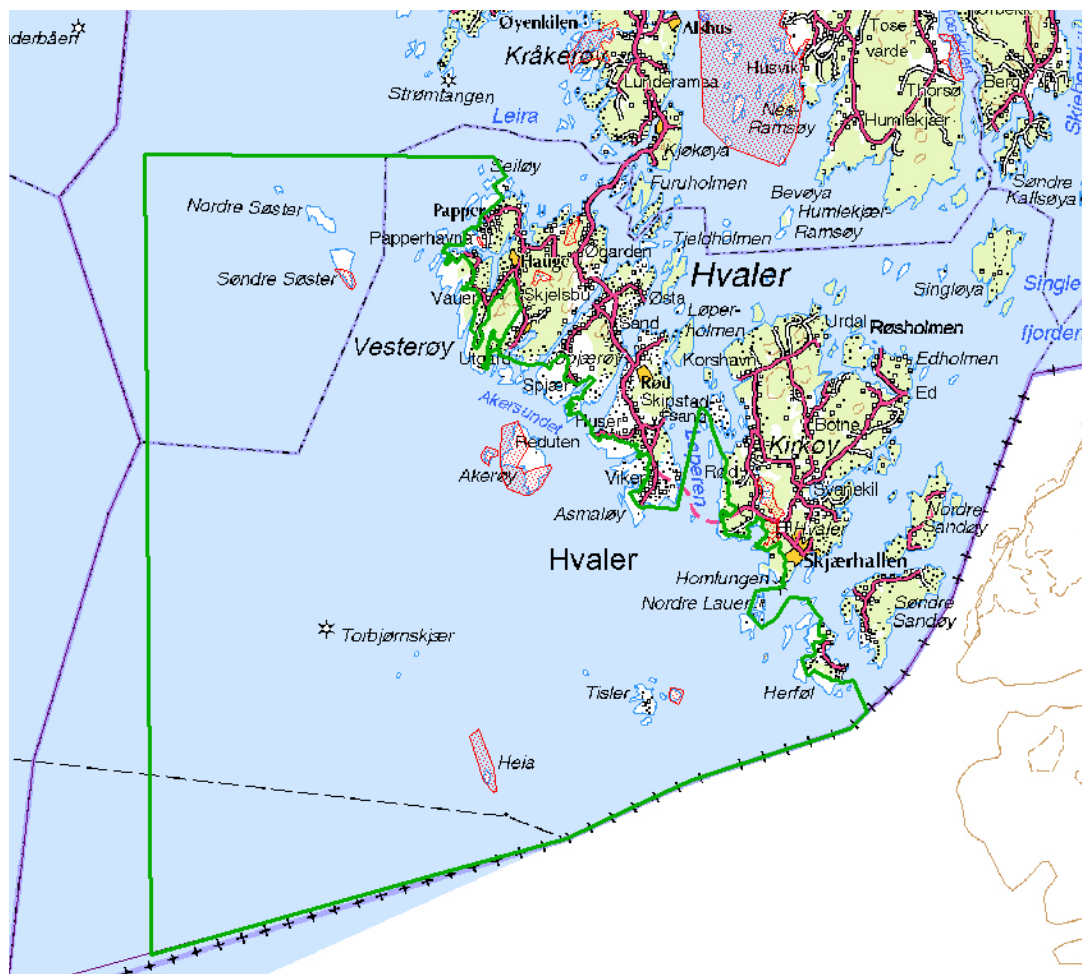
1.1 Formål

Formålet med rapporten er å vurdere konsekvensene av verneforslaget for utredningstemaene friluftsliv, fritidshytter og reiseliv. Dette gjøres gjennom å kartlegge områdets verdi for ulike utredningstema og brukergrupper, gjennom å dokumentere dagens bruk og bruksmåter, videre belyses virkninger og konsekvenser av 0-alternativet og et eventuelt vern (nasjonalparkforslaget), slik det er foreslått for utredningstemaene friluftsliv, fritidshytter og reiseliv. 0-alternativet betyr at det ikke vedtas en nasjonalpark, slik det her er foreslått, men at enkelte arealer blir vernet etter forslag fremsatt i "Oslofjordverneplanen". En kort omtale av "Oslofjordverneplanen" er gitt foran.

Vi har valgt å rapportere disse tre utredningstemaene samlet, fordi det er stor grad av overlapp mellom temaene. Data fra ett av utredningstema kan ha stor interesse og betydning for et annet. Således bør beskrivelsen av dagens situasjon for utredningstemaene reiseliv, friluftsliv og fra fritidshytter sees som en helhet. Konsekvensvurderingene er gjort for enkelttemaer, selv om det også her er vanskelig å sette klare grenser mellom temaene. Disse utredningstemaene har også klare berøringsområder med andre temaer. Dette gjelder for eksempel motorisert ferdsel som er en viktig forutsetning både for friluftsliv og hytteliv.

Formålet med Ytre Hvaler nasjonalpark er i følge forslaget til vernebestemmelsene å:

- bevare et stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge.
- bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi.
- bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn.
- Sikre muligheten til opplevelse av natur og landskap gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Figur 1. Grenser for planområde/vurderingsområde. Kartgrunnlag© NorgeDigitalt, tillatelsesnummer GV-L 01.

1.2 Utredningsprogrammet for friluftsliv

I utredningsprogrammet (godkjent av DN 14.04.05) fremgår det hva som skal utredes i forhold til friluftsliv. Dette er:

Utredningen skal beskrive friluftsb Bruken i utredningsområdet - i sjøen og på land, herunder både dagens betydning og framtidig potensiale. Det skal lages en framstilling av hvordan området benyttes for friluftslivet, deriblant bruken av stier og tilrettelagte områder. Det er viktig å få vurdert hvilken virkning et eventuelt vern vil ha for friluftslivet både på land og på sjøen, og hvilken virkning friluftslivet har på verneverdiene. I tillegg bør det vurderes om det er aktuelt med tilrettelegging for friluftsliv eller aktiviteter enkelte steder. Både det nasjonale, regionale og lokale perspektivet må sikres i utredningen.

Jakt og fritidsfiske betraktes som friluftslivsaktivitet, inkludert seljakt som forvaltes i henhold til saltvannsfisikeloven

Utredningen skal belyse konsekvensene av 0-alternativet og vernealternativet på friluftslivet i utredningsområdet. Knytter det seg spesielle konsekvenser til avgrensede områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.

Utredningen skal foreslå avbøtende tiltak i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som kommer fram i punktet over. Dette kan skje både gjennom utforming av avgrensning og vernebestemmelser.

1.3 Utredningsprogrammet for reiseliv

I utredningsprogrammet (DN 14.04.05) fremgår det hva som skal utredes i forhold til reiseliv. Dette er:

Det må utredes hvilke konsekvenser alternativene vil ha for reiselivsvirksomheter med aktivitet i området. Vurderingsområdet kan her utvides til virksomhet i hele Hvaler kommune og virksomhet i Fredrikstad som retter seg mot sjøen og den aktuelle skjærgården/kyststrekningen. Utredningen skal ta utgangspunkt i dagens aktivitet og konkrete planer for miljøbasert turisme i området, herunder økonomisk utnyttelse av jakt og fritidsfiske. Videre skal utredningen vurdere mulighetene for miljøbasert næringsutvikling i området.

Utredningen skal også gi oversikt over de tiltak (herunder infrastruktur) reiselivsnæringen anser som viktige i forhold til videre utvikling. Det skal gis en vurdering om planlagt aktivitet i området vil føre til endret aktivitet i regionen. Utredningen skal videre vurdere utviklingsmulighetene for miljøbasert reiseliv for gårdsbruk i området.

Intervjuer med næringsaktører er aktuelt.

Utredningen skal kort vurdere konsekvensene av 0-alternativet og vernealternativet på reiselivet, miljøbasert næring, hytter og økonomisk utnyttelse av jakt og fiske. Knytter det seg spesielle konsekvenser til avgrensede områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.

Utredningen skal foreslå avbøtende tiltak i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som kommer fram i punktet over. Dette kan skje både gjennom utforming av avgrensning og vernebestemmelser.

1.4 Utredningsprogrammet for fritidshytter

I utredningsprogrammet (DN 14.04.2005) fremgår det hva som skal utredes i forhold til fritidshytter. Dette er:

Konsekvenser for hytteeiere skal utredes. Hytteeiere kan bli berørt som grunneier, eier av bygninger og anlegg og som brukere av området men med hytte utenfor planområdet. Ønsker og planer om aktiviteter i området, herunder antatt utvikling av hyttene bør kartlegges, og hvilke effekter dette kan få for natur, kultur og landskap. Flere steder har det vist seg at opprettelse av nasjonalpark har ført til økt tilstrømming av brukere, og virkningene av dette for områdets verneverdier og kvaliteter samt for lokalbefolkningen bør vurderes.

Utredningen skal gi oversikt over tiltak (herunder infrastruktur) som kan være aktuelt for hyttebebyggelsen i området (veier, vann, kloakk, luftledninger, båt plasser m.v.). Det skal gis en vurdering av planlagt aktivitet og den naturlige utviklingen av fritidsboliger i forhold til tiltaket.

Utredningen skal kort vurdere konsekvensene av 0-alternativet og vernealternativet på fritidshytter innenfor området. Knytter det seg spesielle konsekvenser til avgrensede områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.

Utredningen skal foreslå avbøtende tiltak i forhold til de eventuelle negative konsekvensene som kommer fram i punktet over. Dette kan skje både gjennom utforming av avgrensning og vernebestemmelser.

Det aktuelle området for vern utgjør 354 km² og strekker seg fra Struten/Søster i nord og sørover forbi Torbjørnskjær til Sveriges grense. Denne følges så nordøstover til Herføl. Området avgrenses så mot de store Hvalerøyene fra Kirkeøy til Vesterøy. På disse øyene inngår tilliggende urørte landarealer, men ca. 90% av arealet er sjøområder.

1.5 Avgrensning av influensområdet

Vi legger til grunn at influensområdet i hovedsak vil innbefatte hele Hvaler kommune samt vestre deler av Fredrikstad kommune fra sentrum og til Hvaler grense.

Men influensområdet for disse utredningstemaene kan defineres på flere nivåer, både lokalt, for regionen og for østlandsområdet. Brukergruppene er svært diverse og det blir komplisert å definere kun ett avgrenset influensområde for disse. Lokalbefolkningen og hyttebrukerne blir berørt, det samme vil f.eks brukere av fritidsbåter bli. Disse kan f.eks komme fra indre Oslofjord og stoppe på Hvaler i forbindelse med videre seilas nedover langs Svenskekysten. Det finnes også mye båttrafikk fra både Fredrikstadorrådet, Vestfold- Tønsbergområdet og Haldeområdet. Studere man reiselivsbrosjyrer fra Fredrikstad, ser man f.eks at Fredrikstad markedsfører skjærgården, som i store trekk ligger i Hvaler kommune, som sin egen.

Videre er det en stor del tilreisende fra østlandsområdet. Eksempelvis er dagsturismen på Skjærhalden, både fra sjøveien og via vegnettet, relativt stor om sommeren og besøkende som på en eller annen måte vil kunne bli berørt av et vern og brukerne vil således bli definert inn en del av influensområdet. Eksempelvis kommer det årlig kajakkpadlere fra hele Østlandsområdet, dagsturister fra indre deler av Østfold og fra Oslo-regionen.

2 Metode

Konsekvensutredningen er utarbeidet på grunnlag av eksisterende dokumentasjon om bruken av området, spesielle datasammenstillinger og nye analyser av eksisterende data, og ny informasjon. Denne er i hovedsak basert på intervjuer med representanter for de ulike brukergruppene som benytter området til friluftsliv, og aktører innenfor hytteliv og reiseliv. Det er gjennomført intervjuer med ansatte i Hvaler kommune, Skjærgårdstjenesten, Oslofjordens Friluftsråd, Østfold Fylkeskommune, representanter fra Hvaler hytteforening, Jeger- og fiskerforeninger på lokalt nivå og på fylkesnivå, samarbeidsutvalget for Nedre Glomma (NJFF- tilsluttede foreninger), Forum for natur- og friluftsliv, kajakkpadlere og sportsdykkermiljøer i området. I tillegg er representanter for reiselivsbedrifter i området intervjuet.

Metodikken for konsekvensutredningen er basert på en "standardisert" og systematisk stegvis prosedyre for å gjøre analyser, konklusjoner og anbefalinger mer objektive, lettere å forstå og lettere å etterprøve. Metodikken er beskrevet i Statens vegvesens håndbok 140 (1995) og DN håndbok nr 18-2001 (om friluftsliv). Samme metode er brukt på alle tre utredningstema. En viktig del av en konsekvensutredning er å fremstille 0-alternativet så detaljert som mulig. Dette innebærer å utrede hvilke muligheter og eventuelt begrensninger som allerede gjelder innenfor det foreslåtte verneområdet, i forhold til den eksisterende bruken av utredningsområdet.

Verdi

Det første trinnet i konsekvensvurderingen er å beskrive og vurdere temaets status og forutsetninger innenfor det planlagte verneområdet. Fastsettelsen av "verdi" er så langt som mulig basert på dagens bruk/behov uttrykt ved konkrete planer og sannsynligheten for å kunne realisere disse innenfor dagens forvaltningspraksis, det vil si i et område uten vern. Verdivurderinger skal gjennomføres på flere nivåer. Avgrensingen av nivåene følger kriterier angitt i **tabell 1**. mens verdissetingskriteriene er gjengitt i **tabell 2**. Verdien fastsettes langs en skala som spenner fra *ubetydelig/ingen verdi* til *svært stor verdi*.

Tabell 1. Kriterier for verdisseting på nasjonalt-, regionalt- og lokalt nivå (etter DN håndbok nr 18-2001).

Nivå	Kriterier
Nasjonalt verdi	Reisetiden for eksisterende eller potensielle brukere kan være lang.
Regional verdi	Reisetiden for eksisterende eller potensielle brukere er ikke lengre enn at den kan aksepteres for minst et helt dagsopphold.
Lokal verdi	Kort eller ingen reiseavstand, området kan nås av brukerne i fritiden etter arbeidstid.

Tabell 2. Kriterier for verdivurdering (etter DN håndbok nr 18-2001).

Verdi Nasjonalt, regionalt, lokalt	Kriterier
Svært stor verdi	a) Området er svært mye brukt i dag b) Området er ikke svært mye brukt i dag, men oppfyller ett av følgende kriterier:

	<ul style="list-style-type: none"> • Landskap, naturmiljø eller kulturmiljø har opplevelseskvaliteter av svært stor betydning. • Området er spesielt godt egnet for en enkeltaktivitet som det lokalt/regionalt ikke finnes alternative områder til av noenlunde tilsvarende kvalitet. • Området har et svært stort mangfold av opplevelsesmuligheter i forhold til landskap, naturmiljø, kulturmiljø og/eller aktiviteter. • Området inngår som del av større, sammenhengende grønnstruktur av svært stor verdi, eller fungerer som ferdselskorridor mellom slike områder, eller som adkomst til slike områder. • Området har svært stor symbolverdi.
Stor verdi	<p>a) Området er mye brukt i dag b) Området er ikke mye brukt i dag, men oppfyller ett av følgende kriterier:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landskap, naturmiljø eller kulturmiljø har opplevelseskvaliteter av stor betydning. • Området er godt egnet for en enkeltaktivitet som det lokalt/regionalt ikke finnes alternative områder til av noenlunde tilsvarende kvalitet. • Området har et mangfold av opplevelsesmuligheter i forhold til landskap, naturmiljø, kulturmiljø og/eller aktiviteter. • Området inngår som del av større, sammenhengende grønnstruktur av stor verdi, eller fungerer som ferdselskorridor mellom slike områder, eller som adkomst til slike områder. • Området har stor symbolverdi.
Middels stor verdi	<p>a) Området har en del bruk i dag b) Området er lite brukt i dag, men oppfyller ett av følgende kriterier:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Landskap, naturmiljø eller kulturmiljø har visse opplevelseskvaliteter. • Området er egnet for en enkeltaktivitet som det lokalt/regionalt ikke finnes alternative områder til. • Området inngår som del av større, sammenhengende grønnstruktur av en viss verdi, eller fungerer som ferdselskorridor mellom slike områder, eller som adkomst til slike områder. <ul style="list-style-type: none"> • Området har en viss symbolverdi.
Liten verdi	Området er lite brukt i dag. Området har heller ingen opplevelsesverdier eller symbolverdier av betydning. Det har liten betydning i forhold til den overordnede grønnstrukturen for de omkringliggende områder.
Ubetydelig/ingen verdi	Ingen kjente friliftsinteresser (tiltaket er f.eks foreslått i industriområde, og vil ikke ha virkninger utover tiltaksområdet).

Klassifisering av verdi, virkning og konsekvenser er basert på Håndbok 140 til Statens vegvesen, og DN sin håndbok nr. 18-2001. For å klassifisere og rangere de alternative vernebestemmelsene sin påvirkning på utredningstemaet, har vi benyttet metodikken som beskrevet over i forhold til ulike former for aktivitet som påvirkes av de foreslåtte vernebestemmelsene.

Virkning

Neste trinn i prosessen består i å beskrive og vurdere type og omfang av mulige virkninger (effekter på bruken) hvis det vedtas et vern, uttrykt gjennom de alternativene som finnes i vernebestemmelsene. Tiltakets virkninger blir bl.a. vurdert ut fra omfang av eksisterende aktiviteter og sannsynligheten for at endringer i bruk eller bruksmuligheter for utredningstemaene. Tiltakets samlede virkning blir vurdert langs en skala fra *Svært stor negativ* til *Svært stor positiv* (eksempel i **tab. 3**).

Tabell 3. Kriterier for vurdering av virkninger av tiltaket

Virkninger	Kriterier
Svært stor negativ	Den totale bruken for utredningstemaene forventes å bli redusert svært mye i forhold til dagens nivå, eller mulighetene for å drive slik aktivitet blir svært mye redusert, eller områdetets verdi for framtidig bruk blir redusert svært mye.
Stor negativ virkning	Den totale bruken forventes å bli vesentlig redusert i forhold til dagens nivå, eller mulighetene for å drive slik aktivitet blir vesentlig redusert, eller områdetets verdi for framtidig bruk blir vesentlig redusert.
Middels negativ virkning	Den totale bruken forventes å bli merkbart redusert i forhold til dagens nivå, eller mulighetene for å drive slik aktivitet blir merkbart redusert, eller områdetets verdi for framtidig bruk blir merkbart redusert.
Liten negativ	Den totale bruken forventes å bli litt redusert i forhold til dagens nivå, eller mulighetene for å slik aktivitet blir litt redusert, eller områdetets verdi for framtidig bruk blir litt redusert.
Ingen/ubetydelig	Tiltaket har ingen/ubetydelige virkninger på dagens eller framtidig aktivitet
Liten positiv	Tiltaket har små positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området
Middels positive	Tiltaket har middels positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området
Store positive	Tiltaket har store positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området.
Svært store positive	Tiltaket har svært store positive virkninger for dagens eller framtidig aktivitet i området.

Konsekvenser

Det tredje og siste trinnet i konsekvensvurderingene består i å kombinere verdien av utredningsområdet, med virkningen av vernet på utredningstemaet, for å få den samlede konsekvensen av verneforslaget, evt ulike alternativ til forskrifter (**tab.4**). Denne sammenstillingen gir et resultat langs en skala fra *svært stor negativ konsekvens* til *svært stor positiv konsekvens* (**fig. 4**). De ulike konsekvenskategoriene er illustrert ved å benytte symbolene "+", "0" og "-".

Konsekvensene av tiltaket vil dermed fremgå direkte ved å sette områdetets verdi og virkning av forskriftene inn i **tabell 4**. Vår vurdering av verdi, virkning og konsekvens i denne utredningen er oppsummert i **tabell 9 og 15** senere i dokumentet.

Tabell 4. Kriterier for vurdering av konsekvens.

Virkning	Verdi			
	Svært stor	Stor	Middels	Liten
Svært stor negativ	----	---	--	-
Stor negativ	---	--	-	-
Middels negativ	--	-	-	0/-
Liten negativ	-	-	0/-	0
Ingen/ubetydelig	0	0	0	0
Liten positiv	+	+	0/+	0
Middels positiv	++	+	+	0/+
Stor Positiv	+++	++	+	+
Svært stor positiv	++++	+++	++	+

Tabell 5. *Beskrivelse av klassifisering av konsekvenser*

Symbol	Beskrivelse
++++	Svært stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Svært stor negativ konsekvens

Konsekvensen er et uttrykk for hvilken betydning en gitt endring har. Dette kommer fram ved at man vurderer hvor store verdier som blir berørt av tiltaket og hvilken virkning dette tiltaket har. Sammenhengen er gjengitt i **tabell 5**. Metodikken følger Håndbok 140 til Statens vegvesen, og DN sin håndbok nr. 18-2001 (om friluftsliv).

3 Verdivurderinger – dagens bruk

Hvaler består av en rekke større og mindre øyer. Kommunens samlede landareal er 87 km². 3773 mennesker er registrert som fast bosatte i kommunen pr 1. januar 2005 (www.ssb.no). Hvaler kommune grenser i nord til Fredrikstad, i nordøst til Sarpsborg og Halden. I øst og sør har kommunen grense til Sverige og Strømstad og i vest til Tjøme. De største øyene regnet fra nordvest er Vesterøy, Spjærøy, Asmaløy og Kirkøy. Alle disse øyene har landarealer som foreslås vernet. I tillegg er deler av øya Herføl, hele Søndre Lauer, Tisler og Akerøya innlemmet i verneforslaget.

På Kirkøy ligger kommunens administrative sentrum Skjærhalden med rådhus, kjøpesentra, restauranter og overnattingssteder, varehandel, tjenesteyting og en moderne gjestehavn. Rutebåt med 19 avganger i døgnet frakter fastboende og feriegjester til Nordre- og Søndre Sandøy, Herføl og Lauer. Lauer har i dag kun fritidsboliger. Charter- og rutebåten M/S Veslø II trafikkerer strekningen Skjærhalden – Strømstad fra påske og til september, i sommermånedene med flere avganger daglig.

I de følgende underkapitlene gis en beskrivelse av de fremtredende systemene og aktivitetene innen friluftsliv, reiseliv og fritidshytter. Verdisettingen er oppsummert i tabeller i slutten av hvert kapittel.

3.1 Friluftsliv

Hvalerøyene utgjør et svært mye brukt område for en vidt spekter av friluftslivsaktiviteter. Dette spenner fra bading og soling på sikrede friluftssarealer, tilrettelagte badeplasser og i utmark, spaserturer, sykling og jogging på stier og veier, et allsidig og sammensatt båtfriluftsliv med alle typer båter og fartøyer, fiske, jakt, dykking og sanking. Ofte tenker en på friluftsliv på Hvaler som et sted for sommerferiens friluftsliv for tilreisende og hyttefolk, men området er også viktig i andre årstider og for lokalbefolkningen. Spennet blant utøvere er stort fra familier, barn og eldre over til mer spesialiserte og mer spennings- og aktivitetssøkende grupper. Selv om det er relativt lite tallfestede opplysninger om friluftsliv på Hvaler, er det et klart inntrykk etter arbeidet at bruken av området fortsetter å øke, men at den kanskje klareste tendensen er at bruken blir mer mangfoldig. Med dette menes at bruken både tidsmessig, geografisk og aktivitetmessig blir mer divers og allsidig. Sesongene blir lengre, høst og vår, til dels også vinterstid får mer bruk, aktivitetene blir mer mangfoldige, og områder som før var lite eller ikke brukt får en klarere funksjon.

Det er flere arealer som er sikra til friluftslivsformål på Hvaler. Blant annet har Oslofjordens friluftsråd (OF) flere områder som er offentlig sikra friområder på Hvaler. En oversikt over antall områder, areal og sikringsstatus er gitt i **tabell 6**. det er her gjort skille på øyene og ytterskjærgården, dvs. innen utredningsområdet for vern.

Nedenfor gis en oversikt over de mest vanlige typer friluftslivsaktiviteter som drives innen utredningsområdet for vern og verdissetingen av disse aktivitetene. Vi har valgt å verdissete aktiviteter fremfor områder, på grunn av at bruken er så mangfoldig og aktivitetene kan drives nærmest over alt i og utenfor utredningsområdet.

Tabell 6. Offentlig sikra arealer til friluftsliv. Kilde: FM i Østfold, Register over friluftsområder i Østfold, à jour pr. 04.02.05

Sikringsstatus	Øyene*		Ytterskjærgården		Totalt
	N	Daa	N	Daa	Daa
Erverv/Kjøp	26	2635+	14	2508	5143+
Evig servitutt	38	3852	2	310	4162
Natur-/kulturvern	0	0	0	0	0
Stilt til disp. av forsvarret	3	72	0		72
Annen sikring (leieavtale mv.)	4	41+	1	340	381+
Ingen formell sikring	19	1574+	2	+	1574+
Nye forslag	0	0	0	0	
SUM	90	8174+	19	3158+	11331,5+

+ betyr at ett eller flere areal ikke er oppgitt

* Vesterøy, Spjærøy, Asmaløy, Kirkeøy, Herføl.

Båtliv

I sommerhalvåret er ulike former for båtliv den dominerende aktiviteten i sjøen rundt Hvaler. Det er tidvis et stort antall båter i skjærgården og gjestehavnene, blant annet ved Skjærhalden. Båtene kommer fra lokalområdet (fastboende og hyttefolk), Fredrikstad, Moss, Halden og Sarpsborg, eller i fra Indre Oslofjorden og Telemarkskysten. Et generelt mønster er at motorbåtene holder seg nærmere land, i det vi kan kalle innerskjærgården, mens seilbåtene ofte holder seg lenger ut, i ytterskjærgården.

I tillegg har de aller fleste hyttene ved sjøen en eller flere båter fortøyd ved brygge i tilknytning til hytta, både mindre joller og noe større fritidsbåter. Selv om motorbåter og større seilbåter dominerer båtlivet er det også et annet og mindre synlig båtliv, som omtales spesifikt lengre ned. Innen utredningsområdet for vern er trolig båttrafikken/-aktiviteten størst i nordlige områder rundt Fredagshølet, Seilø og rundt Skjærhalden i sørøst. I tillegg er områdene ved Akerøya og Tisler populære. Båtene som benytter nordområdene og delvis Akerøya, har trolig en overvekt fra Fredrikstadområdet, mens de som benytter Skjærhalden er trolig mest gjennomreisende, hyttebrukere fra øyene i området eller besøkende fra Halden og Sarpsborg. Se også **tabell 7** som gir en oversikt over antall registrerte båter ved de ulike lokalitetene som Skjærgårdstjenesten regelmessig er innom.

Større båter som reiser videre nedover Bohuslänkysten og eventuelt til Danmark stanser gjerne på Hvaler en natt eller to, før de reiser videre sørover. Mange båter har overnattingsmuligheter og det finnes flere tilrettelagte naturhavner med fortøyningsbolter i fjellet. Det er også flere eksempler på at båter legger til i populære områder, f.eks i området rundt Fredagshølet - Papperhavn på Vesterøy og blir liggende der i lang tid. Under befaringen sammen med skjærgårdstjenesten, observerte vi flere båter som hadde ligget på samme sted over lengre tid, gjerne flere uker. Ved ett tilfelle hadde samme båt ligget over en måned på samme sted. Det er grunn til å tro at båtneiere fortøyer på steder som de trives og lar båten bli liggende der i uka, mens de selv for eksempel er på jobb. Dette legger beslag på naturhavner og hindrer andre i å ta i bruk fortøyningsmulighetene som finnes der. Samme problem finner man ved Kosterøyene på svensk side og der kommer muligens forvaltningsmyndighetene til å forby båter å ligge på samme sted over lengre tid.

Skjærgårdstjenesten har ansvaret for oppsyn og drift av ulike friområder på Hvaler. En av oppgavene er å tømme søppel fra utsatte søppelkasser, samt at antall båter og telt ved hver lokalitet registreres hver gang de er i området. Dette innebærer at samme båt kan telles flere gang-

er. Områdene oppsøkes 1-2 ganger pr uke i høysesongen, noe sjeldnere i skuldresesongen. Ut i fra registreringene kan vi fremstille følgende oversikt over bruken av ulike friområder som ligger innefor utredningsområdet for vern:

Tabell 7. Samlet antall båter registrert i perioden 2000-2005. Kilde: Skjærgårdstjenesten på Hvaler.

Lokalitet	Båter 2000	Båter 2001	Båter 2002	Båter 2003	Båter 2004	Båter 2005
Fløiholmen	9	30	16	33	50	0
Kaffebukta	39	32	49	68	76	39
Gylte	30	11	25	69	51	54
Fredagshølet N	201	145	232	192	226	251
Fredagshølet M	56	132	110	130	116	152
Fredagshølet S	32	12	28	17	76	79
Alholmen N	113	81	104	183	119	138
Alholmen S	13	6	16	28	14	24
Havneholmen	9	3	7	18	15	10
Lyngholmen	0	1	0	0	0	0
Langholmen	12	1	7	9	12	5
Kuvauen	6	0	3	2	0	6
Guttormsvauen	0	0	0	0	0	0
Sauholmen	0	0	0	0	0	0
Sandholmen	0	0	0	0	3	0
Akerøya	81	69	117	107	97	102
Tisler	82	128	141	189	181	98
Sum	683	651	855	1045	1036	958

Tabell 7 viser at noen lokaliteter er mer populære enn andre. Spesielt er Fredagshølet, Alholmen, Akerøya og Tisler mye besøkt. Dette stemmer med det inntrykk vi fikk av bruken av området under befaringsene vi gjennomførte i utredningsområdet. Vi ser videre at det er en klar tendens til økt antall båter i disse områdene i denne seksårsperioden.

Utredningsområdet har i dag ilandstigningsforbud ved flere holmer og skjær i perioden 15. april-15. juli. Disse områdene er i dag naturreservater etter naturvernloven. Forbudet er innført for å skjerme hekkende sjøfugl. Følgende holmer og skjær har slik forbud i dag: Søndre Søster, Fredrikstad kommune, Akerøya (deler av) og Veslelø, Møren (Tisler) og Heia i Hvaler kommune.

Ilandstigningsforbudet er opplyst gjennom skilt (Naturreservat) og plakater som opplyser om at det er hekkende sjøfugl og ilandstigningsforbud, samt forbud mot å ankre opp nærmere enn 50 m fra land. Oppsyn skjer i regi av SNO og Skjærgårdstjenesten. Sommeren 2005 ble det gjennomført kontroll av ilandstigningsforbudet spesielt. Første helga ble ingen overtredelser registrert, men ved senere kontroll ble det en del anmeldelser. Det har vært ca 25-30 anmeldelser i 2005, spesielt ved reservatet Akerøya-Vesleløy (Jan Erik Eggen, SNO pers.medd).

Populære utfartsområder, mange naturlige og tilrettelagte havner, kombinert med høy bruksfrekvens av brukere fra et stort omland gjør at utredningsområdet får **svært stor verdi** for båtbrukere.

Jakt

Hvaler har gode muligheter for å drive jakt på rådyr, hare, rev, samt noe elg og noe skogsfugl på Vesterøy. Generelt kan man si at grunneierne er dårlig organisert og at eiendommene det jakes på er små. På Hvaler felles det årlig ca 75 rådyr av 105 fellingstillatelser, samt at det er ca 30-40 dyr i avgang på andre måter (trafikk og annet). Fellingsstatistikk for annet småvilt fo-

religger ikke i kommunen (Laila Kjølbo Rød, pers.medd.). Det tildeles et lite antall elg hvert år (5 stk. + kalv i 2005). Det jaktes ender og sjøfugl fra land i tjern og vik som er egnet til dette. Populære områder for jakt på ender er Vikerkilen, Skipstadkilen og Spjærøykilen.

Skjærgården i ytre Hvaler er viktig område for lokalbefolkningens muligheter til å utøve jakt, blant annet på sel og sjøfugl. Disse jaktformene står sterkt i dette området. For ungdommen i regionen er ofte sjøfugljakt deres første jaktopplevelser. I dag pågår det jakt på alt areal innen utredningsområdet for vern. Det er spesielt jakt på sjøfugl og sel som drives. Sjøfugljakt omtales lokalt som "Østfolds rypejakt", og sier noe om populariteten til denne jaktformen i denne landsdelen. Vi har ikke tall på hvor mange personer som jakter sjøfugl i området. Antall tildelte fellingstillatelser på sel ligger på ca. 50 individer av steinkobbe og jakta foregår for det meste på de ytterste skjærene, som Heia og Torbjørnshjær, men også rundt Søsterøyene foregår slik jakt.

Basert på dagens bruk av utredningsområdet, gis det **stor verdi**.

Fritidsfiske

Sportsfiske er populært både om sommeren og til andre årstider, og fra flere ulike grupper. Sjørretfiske er en aktivitet som drives mye i området på ettvinter og vår av nokså spesialiserte fiskere. Dette fisket er spesielt populært i områdene ved bomstasjonen på Vesterøy (Revholmen) og rundt Tisler, men forholdene er generelt svært gode rundt de fleste øyene på Hvaler. Fisket drives både fra land og fra båt. En del av disse gruppene fisker også etter havbabor, en krevende sportsfiskeart som er i vekst i Oslofjordområdet. I sommersesongen er det gjerne makrellfisket som dominerer, sammen med enkelt fiske fra båt eller holmer etter torsk, hvitting og skrubbe. Dette er et fiske som tiltrekker seg mindre spesialiserte fiskere, og både båtfolk og hyttefolk deltar aktivt i dette. I det hele tatt byr utredningsområdet på svært gode muligheter for fritidsfiske hele året igjennom.

Det fiskes også etter krabber, sjøkreps og hummer, særlig hummerfisket er populært.

Området gis **svært stor verdi** i forhold til fritidsfiske.

Kano- og kajakkpadling

Det er relativt begrenset med kanopadlere i sjøen rundt Hvaler. Derimot er antall kajakkpadlere stadig økende. Dette er en fritidsaktivitet som med stor sannsynlighet vil øke i tiden fremover, blant annet knyttet til fremveksten av såkalte havkajakker. Kajakkpadling drives over alt i Hvalerområdet, men kajakkpadling i områder med stor båttrafikk kan være problematisk. Dette gjelder spesielt i forhold til bølger fra båter, passeringer i høy fart, fare for ikke å bli oppdaget osv. Områder som er spesielt sårbare i forhold til kajakkpadlerne og øvrig båttrafikk er de stedene hvor kajakkpadlerne skal krysse mellom fastlandet og øyene. Krysninger skjer nesten alltid ved det punktet som gir kortest vei å krysse. Det vil si at innen utredningsområdet, er f.eks området mellom Homlungen fyr og Lauerøyene, eller Kobbernaglen, Festningsholmen og ut til Akerøya steder for kajakkpadlerne å krysse på.

Områdets verdi for kajakkpadling er **stor**.

Seilbrett og Kiting

Seilbrett er et vanlig syn over hele Hvaler. Ved Brattestø og ved Ørekilen er det særlig mange som driver med seilbrett og Kiting. De nevnte områdene er meget godt egnet fordi det er stabilt med vind og ingen kraftlinjer i nærheten av vannet som kan ødelegge for kiterne. Slik aktivitet drives også andre steder innen utredningsområdet, men hovedtyngden av aktiviteten ligger nok i de nevnte områdene. Her er det også noe mindre båttrafikk enn i andre deler av inner-skjærgården.

Områdene som benyttes til seilsport gis **stor verdi**, på grunn av gode vindforhold og svært god egnethet til formålet, uten at det kommer i konflikt med andre brukerinteresser.

Telting

I prinsippet kan man sette opp telt hvor man vil i utmark på Hvaler så lenge det skjer i tråd med bestemmelsene i friluftsløvsloven. Det er to områder som er spesielt tilrettelagt for telting innen utredningsområdet for vern. Dette er ved Storesand (kommersielt) og på en del av Akerøya. Tall fra Skjærgårdstjenesten sin registrering av telt ved ulike lokaliteter hvor de tømmer søppel er vist i **tabell 8**. Tall fra Storesand er ikke med i den oversikten som Skjærgårdstjenesten utarbeider. Merk at samme telt kan være registrert flere ganger, dersom det står på samme sted over en lengre periode. Det er Akerøya som tydelig skiller seg ut når det gjelder teltbruk. Denne lokaliteten har tradisjonelt vært et meget populært område for telting, lenge før Skjærgårdstjenesten startet opp med sine registreringer. Øvrige lokaliteter er ikke brukt i samme grad som Akerøya. Her har enkelte lokale og delvis regionale brukere en gammel tradisjon for å sette opp telt som står oppe over lengre tid, noe som er forbudt i følge friluftsløvsloven. Storesand drives kommersielt. Nytt av året er at man kan ha telt stående hele sommeren. I 2005 var det 12-15 enheter (større telt eller combicamper) som betalte leie for å benytte plassen hele sesongen (Finn Arne Kjølberg, pers.medd.), i tillegg til de som ligger her for en kortere periode. Vi setter området verdi for telting til liten verdi lokalt og nasjonalt, men **stor verdi** regionalt.

Tabell 8. Oversikt over antall telt registrert ved ulike lokaliteter i perioden 2000-2004. Kilde: Skjærgårdstjenesten.

Lokalitet	Telt 2000	Telt 2001	Telt 2002	Telt 2003	Telt 2004
Fløiholmen					2
Kaffebukta	3				3
Fredagshølet S		4			
Alholmen N					
Alholmen S	6	4	3		2
Lyngholmen				3	
Langholmen	1	1	1	13	46
Kuvauen					
Guttormsvauen	2				11
Sandholmen			4	2	3
Akerøya	219	235	303	293	179
Sum	231	244	311	311	246

Turmuligheter

Turgåing og jogging foregår mange steder på Hvaler, både på småveier og på stier. Det mest brukte turområdet er rundt Storesand camping. Her er det tilrettelagt lysløype og stinett i skogen i området ved Storesand. Dette området benyttes mye til jogging og spaserturer for lokale og hyttebrukere. Videre er det flere steder etablerte turstier ut til badeplasser eller gjennom skogområder. Disse områdene benyttes trolig også mest av lokale eller hyttebrukere. Det vil også være en del dagsturister som benytter disse stiene i forbindelse med sitt besøk på Hvaler. Flere informanter gir uttrykk for at bruken av Hvaler som turområde øker. Regionalt og lokalt gir vi turmulighetene **stor verdi**.

Bading og Soling

Utredningsområdet for vern er meget populært for bading og soling. Aktivitetene har sitt utspring fra lokalbefolkningen i Hvaler og regionen innefor, hyttebrukere, tilreisende dagsturister, og båter som befinner seg i området. Hvaler reklamerer med flest soldager i året blant norske steder og vanntemperaturen i toppsesongen i juli holder gjerne over 20 grader C.

Det er få strender, den største er Storesand, men det finnes en rekke små, idylliske og delvis bortgjemte strender, f.eks Guttormsvauen. Videre er det mange flotte granittsvaberg som er meget godt egnet til formålet.

Områdets verdi settes til **svært stor**, dette er ett av Norges viktigste sommerferieområder med en lang rekke spesielt tilrettelagte områder for bading og soling.

Dykking

Områdene på østsiden av Hvalerøyene er påvirket av Glomma sitt utløp, og sikten i vannet og saltinnholdet er mindre her, enn ved yttersiden (sør og vestsiden) av Hvalerøyene. Utredningsområdet for vern er generelt meget godt egnet for sportsdykking. Det er fine muligheter både rundt de store øyene og de mindre øyene og holmene ute i skjærgården. Rundt Tisler er det mange som dykker, likeledes ved Søsterøyene og ved Lauer.

Det ligger også flere vrak i og rundt utredningsområdet for vern. Flere av disse er alminnelig kjent, og vrakene er populære dykkelokaliteter for de som er interessert i vrakdykking. Beskrivelse av lokaliseringen (GPS-pos.) og turforslag er for eksempel oppgitt på flere dykkersider, hvis man leter på nettet. Utredningsområdet gis **stor verdi som dykkerlokalitet på lokalt og regionalt nivå**.

Andre aktiviteter

Alle småveiene på Hvaler gjør området attraktivt og variert å sykle i. Det er imidlertid en god del biltrafikk i toppsesongen, noe som reduserer sykkelopplevelsen i enkelte områder (f.eks fra Brattebakke til Utgårdskilen). Topografien på Hvaler gjør området til svært gunstig å drive utendørs klatring i. Det er mye fast fjell på Hvaler, og variasjonsmulighetene er mange. Det er svært gode klatremuligheter på Hvaler når det gjelder f.eks buldring (friklatring uten sikring) eller klatring av mindre vegger med tau. Dette er aktiviteter som ikke krever noe tilrettelegging eller påvirker naturen på noen måte, men mindre man skal bore fast permanente forankringsbolter i fjell. På Vesterøy har Hvaler JFF (ca 220 medlemmer) en skytebane. Denne ligger ved Barlinddalen-Harestokken. Det skytes årlig ca 15000 skudd på denne banen (Viggo Sørlien, pers.medd.). FM legger opp til at skytebanen kan benyttes som før ved et evt. vern.

Tabell 9. Oppsummering av verdi for friluftsliv på lokalt-nasjonalt nivå.

Aktivitet	Lokal verdi	Regional Verdi	Nasjonal verdi
Båtliv (motor- og seilbåter)	Svært stor	Svært stor	Svært stor
Jakt	Stor	Stor	Liten
Fritidsfiske	Svært stor	Svært stor	Liten
Kajakpadling	Stor	Stor	Middels
Seilbrett/Kiting	Stor	Stor	Middels
Telting	Liten	Stor	Liten
Turmuligheter	Stor	Stor	Liten
Bading og soling	Svært stor	Svært stor	Svært stor
Dykking	Stor	Stor	Middels
Samlet vurdering – friluftsliv	Svært stor	Svært stor	Svært stor

Samlet sett fremstår utredningsområdet som et område som har **svært stor verdi** for friluftslivet, både i en lokal, regional og nasjonal sammenheng. Omfang, mangfold i aktiviteter og brukergrupper og rike opplevelsesmuligheter er de sentrale begrunnelser for denne vurderingen. Både bruksomfang og mangfold øker.

3.2 Reiseliv

Områdene i Ytre Oslofjord, rundt Fredrikstad, Hvaler, Halden og Tønsberg-Tjøme har stor grad av reiselivsaktivitet i sommerhalvåret. Sjøområdene byr på et mangfold av tilbud og det er gode muligheter for å ferdes med båt langs kysten. Båtstandarden har etter hvert økt betydelig og flere og flere legger ut på lengre turer, f.eks mot Svenskekysten. Her er Hvaler et naturlig stoppested på ferden. Områdene mottar også tilreisende med bil. De større byene som f.eks Fredrikstad har gode overnattingsmuligheter på hoteller, campingplasser og lignende. Hvaler kommune har i denne sammenhengen nokså få tradisjonelle reiselivsbedrifter, typisk overnattingsbedrifter. Det finnes få store overnattingsbedrifter, men noen turistanlegg som leier ut hytter/leiligheter til feriegjester (se tabell 10.) og to gjestegårder et stykke unna skjærgården. Til sammen disponerer overnattingsbedriftene på Hvaler i overkant av 350 senger til sammen. Mye av reiselivet i kommunen har sitt utspring i fra disse turistanleggene, eller fra hyttene. En god del av de private hyttene leies ut via et hytteformidlingsfirma, som disponerer ca 60 hytter og noen hus for utleie. Utleien her utgjør omtrent 15000 gjestedøgn. I tillegg forekommer det noe utleie i privat regi.

Reiselivsmønsteret i Fredrikstad er i stor grad preget av dagsturtrafikk og sommertrafikk. Sommertrafikken er hovedsakelig basert på besøk i Gamlebyen og bruk av skjærgården, hvorav sistnevnte i stor grad handler om bruk av skjærgården med utgangspunkt i Kråkerøy og Hvaler. Biltrafikken ut mot Hvaler går tvers gjennom sentrum av Fredrikstad. Den resterende skjærgårdstrafikken er orientert rundt Onsøy og medvirker også delvis til trafikkpresset, men her tar de fleste bilene av før eller ved Ørebekk, og går altså ikke gjennom sentrum. Det foreligger få undersøkelser som underbygger reisevanene eller besøkmønsteret i både i Østfold generelt og Fredrikstad spesielt. Dette er nylig blitt påpekt i en ny reiselivsrapport som fylkeskommunen har stått bak (Potensialanalyse for reiselivet i Østfold, Mimir 2005). Her har man understreket viktigheten av å få et bedre tall- og analysemateriale for reiselivet på bordet. Opplev Fredrikstad kan derfor ikke gi noen godt begrunnede vurderinger av hvordan reiselivsmønsteret i Fredrikstad påvirker Hvalerområdet (Ann-Jorid Pedersen, pers. medd.).

Opplev Fredrikstad opererer imidlertid med følgende hypoteser:

- Hyttetrafikken på Hvaler utgjør en stor del av turisttrafikken gjennom Fredrikstad sentrum.
- De fleste tilreisende om sommeren kommer med bil eller turistbusser via østsiden og stopper ved / utenfor Gamlebyen.
- Antallet på de som kommer til Fredrikstad med båt er begrenset, spesielt pga dårlig gjestehavntilbud.

Et generelt mønster fra Fredrikstad/ Kråkerøy-området er båttrafikk (dagsturer) ut mot Seilø, Fredagshølet eller Søsterøyene, samt områdene på østsiden av Kråkerøy og Kjøkkøy, ut mot Løperen. Mye av aktiviteten på sjøen har trolig sitt utspring i fra hytter på Kråkerøy. Fra Femdalssundet- Bjørnevågkilen og ned mot Tangen (mot Hvalers grense) ligger det 475 hytter. Bil-turistene besøker badestrender eller reiser til Skjærhalden på dagsbesøk.

Reiselivsnæringen i området fremstår også som relativt svakt organisert. Både lokale og regionale myndigheter har frem til nå i relativt liten grad involvert seg i reiselivsnæringen, gjennom for eksempel planlegging eller i samarbeid med næringen om lokale eller regionale turistkontorer eller destinasjonsselskaper. Dette ser nå ut til å erkjennes og det er initiativer både i fylkeskommunen og i Fredrikstadregionen som adresserer dette.

Nærmere om reiselivsnæringen i Hvaler kommune

Reiselivsaktiviteten på Hvaler er allikevel nokså mangfoldig. Vi har valgt å definere reiselivet i vid forstand i denne sammenhengen. Med det mener vi at vi ser på butikker, gjestehavner, infrastruktur, aktivitets- og kulturtilbudet som en del av reiselivet. Aktørene som driver reiseliv på Hvaler tenker primært overnatting og servering, færre tenker i retning av aktiviteter og opple-

velser. Det er foreløpig aktivitetsfirma med base i Oslo, Moss og Fredrikstad som opererer i området. Det er i dag ingen lokale aktivitetsfirma på Hvaler, men enkelte mindre aktører har planer om å starte opp med dette. En oversikt over antall bedrifter på hver av øyene som i denne sammenhengen er innefor reiselivet er vist i **tabell 10**. Tabellen omhandler hele Hvaler kommune.

Tabell 10. Oversikt over reiselivsrelaterte tilbud på øyene på Hvaler.

Kategori	Vesterøy	Spjærøy	Asmaløy	Kirkøy	Sandøyene	Hurføl
Turistanlegg/ Overnatting	2			3		
Hytteformidling				1		
Drivstoff	1	1				1
Serveringssteder	2	1		4	1	1
Marina	1	1		2	1	1
Gjestehavn	1	1	2	1	1	1
Dagligvare	1			3	1	
Delikatesse	1			1		
Bakeri				1		
Camping		1		1		
Kiosker	?	?	?	?	?	?
Sum	9	5	2	17	4	4

Kirkøy er den øya på Hvaler med størst tilbud til turistene, deretter kommer Vesterøy, hvis vi skal måle etter antall bedrifter. Det er flest serveringsbedrifter, også flere marinaer og gjestehavner. Vi ser også at variasjonen i tilbud mellom øyene er stor. Asmaløy har ingen bedrifter som faller inn under reiselivet i **tabell 10** utenom to gjestehavner. Øyene uten veiforbindelse (Sandøyene og Hurføl) har også naturlig nok et mindre tilbud.

Det er spesielt i sommermånedene at reiselivsaktiviteten er stor. Som eksempel kan vi nevne at det i 2004 passerte 725 000 kjøretøyer gjennom Hvalerbommen. I perioden juni-august passerer det omtrent 270 000 kjøretøyer. Dette er 37% av den årlige trafikken. Sommeren 2005 var det en del dårlige vær i ferieukene, noe som kan virke negativt inn på denne statistikken (**tab.11**). I tillegg kommer et stort antall båter som benytter skjærgården og gjestehavner.

Tabell 11. Antall kjøretøy gjennom Hvalerbommen pr. måned. I 2004 og deler av 2005.

	Trafikktall 2005	Trafikktall 2004	Endring i %
Januar	45 830	38 709	18,4
Februar	42 244	39 403	7,2
Mars	53 999	50 207	7,6
April	59 870	60 153	-0,5
Mai	71 363	71 452	-0,1
Juni	81 805	76 189	7,4
Juli	109 038	103 384	5,5
August	77 938	80 281	-2,9
September		59 097	
Oktober		54 384	
November		46 458	

Desember		45 626	
Jan-aug.	542 087	481 069	12,7
Sum år		725 343	

Rutebåtene ut til de ytre Hvalerøyene (Hvalerfergen II) frakter årlig 68 000 personer i rutetrafikken. 30 000 av disse fraktes i perioden 1. juni-15. august. Likedan frakter fergen Veslø II som går mellom Skjærhalden og Strømstad 22 500 distansepassasjerer (en vei). Disse to fergene (Hvalerfergen II og Veslø II) har i tillegg ca 50-60 cruisereiser i året.

De 4700 hyttene på Hvaler må sies å utgjøre en betydelig kilde for næringslivet i kommunen. Hovedsesongen er naturlig nok i sommerferien, men man ser tydelige tegn på at økt hyttestandard bidrar til å forlenge sesongen for reiselivet på Hvaler, særlig vår og høst, noe som gir økt omsetning og lengre sesong i de bedriftene som leverer varer og tjenester til hyttefolket.

Det er enkelte av de større, typiske reiselivsbedriftene som ligger nært opp til verneforslaget. Av overnattingsbedriftene er dette Garnberget, Storesand Camping (ligger innenfor verneforslaget) og Skjærhalden rorbuer. Gjestehavnene ved Papper og Papperhavn, Vikerhavn, Sjørhalden og Herføl likeså.

Aktivitetsfirmaene som opererer i Hvalerområdet kommer hovedsakelig fra Fredrikstad, Moss eller Oslo. De mest etterspurte aktivitetene er relatert til sjøen. Dette kan være alt fra leie av større seilbåter, via turer med hurtiggående RIB-båter (havrafting er meget populært og trolig den dominerende aktiviteten i denne bransjen) til kajakkpadling eller dyresafari (sel og sjøfugl). Av landbaserte aktiviteter har vi hørt om svabergsykling (off-road), buldring eller andre utradisjonelle måter å oppleve skjærgården på. Disse aktivitetene er oftest knyttet opp til opphold på overnattingsteder i Hvaler eller Fredrikstadorrådet. Det er vanskelig å tallfeste omfanget på denne type aktiviteter, siden antall arrangementer i året er svært varierende.

Samlet sett: området har stor verdi for reiseliv. Litt få typiske reiselivsbedrifter, svak organisering og mangelfull reiselivsstrategi regionalt og lokalt gjør at vi ikke setter svært stor verdi.

3.3 Fritidshytter

De første hyttene i Hvalerområdet har sin opprinnelse fra arbeiderklassen i Fredrikstadorrådet ("Plankebyen"). Her fikk mange tilgang til rimelig trelast fra sagbruk, lagringsplasser og lasteskip. Materialene ble senere fraktet ut på øyene i Hvalerområdet med småbåter og sjarker etter at den enkelte hadde fått tillatelse i fra grunneiere som tillot at hytter ble oppført på sin eiendom. Mangfoldet blant hyttene økte raskt etter krigen. Etter hvert som tiden har gått har utviklingen, både når det gjelder antall hytter og ikke minst kravet til komfort når man er på hytta, vært formidabel. Det er i dag stor etterspørsel etter fritidshytter i området og det er vanskelig å finne hytter på Hvaler som koster under en million kroner for salg. Til sammen er det ca 4700 fritidsboliger på Hvaler. I tillegg er det anslagsvis 500 hytter i området Kråkerøy i Fredrikstad kommune.

Hvaler kommune innførte generell byggestopp på fritidshytter i 1974 i forbindelse med det generelle byggeforbudet i strandsonen som strandplanloven innførte. Før byggestoppen ble innført var det inngått ca 600 private avtaler om hyttetomter mellom interesserte hyttebyggerer og grunneiere, som senere ikke er gitt byggetillatelse (selveier- eller feste). Disse tomtene har ikke kommunen fullstendig oversikt over, slik at det finnes ingen komplett oversikt over hvordan disse er lokalisert rundt omkring i kommunen.

Det er i dag mindre enn 50 hyttetomter som er regulert til hyttebebyggelse og ikke utbygd på Hvaler. En oversikt over disse tomtene finnes i Hvaler kommunes arealplan. Antall hytter som ligger innenfor utredningsområdet for vern er angitt i beskrivelsen for hver øy.

Utdrag fra kommunens arealdel (2004-2015) under pkt. 5.1.2.2 om hyttebygging:

"...Kommunen vil ved neste planrullering (fra 2004-2008) vurdere mulighetene for evnt. videre ny hyttebygging. Dette vil kreve omfattende juridiske og planfaglige avklaringer. Det åpnes derfor i denne omgang ikke for private innspill og planforslag men kommunen har som målsetting å gjennomgå kriterier for utviklingen, herunder bestemme mulig lokalisering, omfang og øvrige betingelser."

Det er med andre ord en restriktiv praksis i forhold til nyetableringer av hytter i Hvaler kommune, men hva kommunen velger å gjøre ved neste planrullering er uvisst. Det er et stort press fra både grunneiere, interesserte kjøpere og næringslivsaktører for å få bygge flere hytter på Hvaler. Samtidig er det stor skepsis mot å bygge ut ytterligere områder med hytter, spesielt i områder i tilknytning til eller med utsikt mot sjøen. Arealer som kommunen prioriterer for videre utbygging ligger inne på øyene og reguleres til boligformål.

Dette innebærer imidlertid ikke at det er stillstand og lite utvikling av fritidshytter på Hvaler. Det pågår en løpende oppgradering av eksisterende hytter. Hvaler kommune er i gang med en omfattende utbygging av V/A-nettet, slik at flere og flere husstander og hytter blir koblet på dette. Pr i dag er ca. 1000 hytter knyttet til V/A nettet. Ca. 3700 hytter er ikke koblet på V/A-nettet. Med tilgang på V/A-nettet vil kravet til komfort og innredning av hyttene også endre seg. Blant annet vil mange etter hvert søke om mindre tilbygg til å anlegge f.eks et nytt bad/WC. Gjeldende kommunale reguleringsbestemmelser er relativt strenge og har vært det i en lengre periode.

Bestemmelsene i kommunens arealplan sier at samlet bruksareal ved en fritidshytte i strandsonen ikke skal overstige 70 m² og at maksimal fasadelengde ikke skal være over 10 meter. Det er også innført begrensninger i forhold til terrasseareal, mønehøyde, gesimshøyder osv. i reguleringsbestemmelsene (§3.). Disse begrensningene sees i sammenheng med tilkobling til off. vann/kloakk og allmennhetens ferdsel og i forhold til hyttas tilpasning til omgivelsene i forbindelse med dispensasjonssøknader. Årlig mottar Hvaler kommune mellom 120-130 dispensasjonssøknader knyttet opp mot reguleringsbestemmelsene for fritidshytter.

Samfunnsutviklingen for øvrig medfører også andre utfordringer omkring hyttebruken, særlig knyttet til adkomst og parkering. Et generelt miljøproblem er at hytteeiere gradvis utbedrer adkomstveien til hytta. En kartlegging av status på stier og veier inn til hyttene på Hvaler ble gjennomført sommeren 2005 av Fylkesmannen i Østfold (Asheim 2005). I mange områder er det betydelig mangel på parkeringsplasser ved hyttene. Mange har private plasser i skogen, som både kan være skjemmende og gi slitasjeskader.

Her gis en kortfattet beskrivelse av hytteområdene på de ulike øyene som ligger i eller i tilknytning til utredningsområdet for vern. Det er i hovedsak disse områdene som ligger i tilknytning til utredningsområdet for vern som blir mest berørt av et eventuelt vern.

Vesterøy

De områdene med størst konsentrasjon av fritidshytter ligger ved Papper/Seiløsundet – Vauerkilen - Papperhavn og ved Guttormsvauen. Området ved Utgårdskilen har også et antall hytter, samt at et område er bygd ut med utleieenheter. I reguleringsplan for Utgårdskilen ligger det inne en videre utvikling, ut over det som ble bygd våren 2005, av 5-7 nye utleieenheter (ved Garnberget) med 30% utnyttelsesgrad. Ellers er det et stort antall fritidshytter i området ved Ødegårdskilen. Ca 30 hytter på Vesterøy ligger innefor utredningsområdet for vern. Videre finnes det et leirsted/-skole ved Sauvika som er mye benyttet.

Spjærøy

Langs Skjeldsbosundet finnes det et antall hytter, og i området ved Spjørøykilen- Spjørødden ligger et stort antall hytter. Langs Asmalsundet finnes også et stort antall hytter. 12 hytter ligger inne i utredningsområdet for vern.

Asmaløy

Langs Asmalsundet finnes et stort antall hytter. Brattestø og Vikerhavn er også områder hvor mange hytter er lokalisert. Samme område er et mye benyttet turområde av både hytteeiere, lokale og tilreisende. Nord på øya finnes det mange hytter i området ved Lisundet. 13 hytter ligger innenfor utredningsområdet for vern.

Kirkøy

Ørekroken-området har størst konsentrasjon av hytter i tilknytning til utredningsområdet. Videre er det en del hytter mellom Ørekroken og Storesand. Det finnes også enkelte hytter mellom Skjærhalden og utover mot Homlungen fyr. Homlungen fyr, samt 18 hytter i området Rødshue, mot Løperen som ligger innenfor utredningsområdet for vern.

Søndre Lauer

Her finnes det bare en hytte innenfor utredningsområdet for vern. På mellomholmene, mellom søndre og nordre Lauer finnes det åtte hytter. Disse ligger utenfor planområdet.

Tisler

Her finnes det om lag 20 hytter og samtlige ligger innenfor utredningsområdet for vern. Øya har ikke veiforbindelse.

Herføl

På Herføl er det fire hytter som ligger innenfor utredningsområdet for vern. Et større antall hytter ligger helt inntil grensen for utredningsområdet. Herføl har ikke veiforbindelse.

Pr i dag er det følgende hyttetomtene som er godkjent for utbygging men ikke bebygd i Hvaler kommune (**tab.12**):

Tabell 12. Antall ubebygde tomter for hyttebygging på Hvaler med godkjent plan. Kilde: Hvaler kommunes arealplan 2004-2015.

Områdenavn	Antall resttomter
Røssholmen	1
Søndre Sandøy	22
Nordre Sandøy (Hollungen)	6
Holtefeltet	26
Papper	Ca. 10
Rom	1
Urdahl	1
Kjølholt	1
Sum	68

Samlet sett: Utredningsområdet har svært stor verdi for fritidshytter, både gjennom at et vesentlig antall hytter ligger i nærheten av og inne i verneforslaget, og fordi utredningsområdet fyller en meget viktig funksjon som rekreasjonsområde for hyttebrukere i hele influensområdet, først og fremst i Hvaler kommune, men også for mange hytter i vestre del av Fredrikstad kommune.

4 Konsekvenser av 0-alternativet

Konsekvensene av et eventuelt vern skal ikke vurderes opp mot dagens situasjon, men opp mot en sannsynlig utvikling i området uten vern. Dette kapitlet fokuserer på de viktigste endringene i området uten et nasjonalparkvern.

Dersom vernet ikke etableres, skal den fremtidige utviklingen, det såkalte 0-alternativet forutsette at arbeidet med de tidligere foreslåtte naturreservatene og verneområdene som beskrevet i "Oslofjordverneplanene" (se under) blir tatt opp igjen. Ved et eventuelt vern vil disse verneforslagene bli innlemmet i verneplanarbeidet. Videre må en ta hensyn til andre viktige endringer i samfunn og infrastruktur som er påregnelig fremover.

Planstatus

Hvaler kommune inngår i Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen (RPR-0), med de føringer som gis generelt, og i strandsonen spesielt. Dette er:

- Økt vern om strandsonen: natur-, kulturminne-, og rekreasjonsverdier skal forvaltes som en ressurs av **nasjonal betydning**.
- Fremtidig utbygging bør så langt det er mulig konsentreres til naturlige landskapsrom i tilknytning til eksisterende tettsteder, slik at strandsonene for øvrig skjermes.

Kommuneplanen for Hvaler kommune i perioden 2004-2015 sin arealdel sier noe om hyttebygging, turisme og utviklingen i LNF-områder (Hvaler kommune 2003). Kommunene erkjenner at hyttebyggingen på mange måter har vært positiv for kommunen og at de er landets største kystkommune når det gjelder antall hytter. Kommunene vil ved neste planrullering (fra 2004-2008) vurdere mulighetene for evt. videre ny hyttebygging, men dette vil kreve omfattende juridiske og planfaglige avklaringer.

Når det gjelder turisme, åpnes det for en forsiktig utvikling av utleievirksomhet på eiendommen Stakhalden, Kirkøy. Her dreier det seg om fortetting innenfor etablert område for utleiehytter, for å styrke næringsgrunnlaget på eiendommen (god plassering i forhold til golfbanen).

På Søndre Sandøy er det innspill på bygdeturisme. Disse utviklingsplanene foreslås imøtekommet, såfremt de ikke skaper konflikter mot andre interesser av betydning. Den uregulerte campingvirksomheten på eiendommen Huser i tilknytning til idrettslagets anlegg på Rove, Skjærhalden bør videreføres gitt at det utarbeides detaljplaner for virksomhetene/områdene.

Hvaler kommune har utarbeidet delplan for idrett og friluftsliv 2004-2007. I planen fremgår det at seilspporten ønsker seg et eget anlegg for seiling i tilknytning til havneutviklingen på Skjærhalden. Når det gjelder friluftsliv synes det å være en tendens til "privatisering" av utmark og strandområder. Dette fører til gjengroing av en del stier. Mangelfull merking er også med på å påvirke den allmenne tilgjengeligheten negativt. Kommunens idretts- og friluftspolitik skal derfor bl.a legge opp til at man oppnår en samling av aktiviteter. Dette vil ha konsekvenser for friluftslivet og de aktivitetene som her medfølger. Kommunen skal prioriter å sikre allmennhetens rett til å bruke friområdene. Ønskelig anleggsutvikling av friluftsanlegg er som nevnt et seilsportanlegg på Skjærhalden, Oppgradering, sikring og merking av friluftsområder og turstier med spesiell vekt på områdene Storesand og Akerøya, samt en oppgradering av friområder i sjøen i tilknytning til områder med strandaktivitet og bading.

Oslofjordverneplanen

Som en del av 0-alternativet inngår de områdene som ble foreslått vernet gjennom "Oslofjordverneplanen". Disse områdene er foreslått som reservater og innlemmer både områder på land og sjøfuglereservater (holmer og skjær). Områdene fremgår i **tabell 13 og 14**.

På land er følgende områder foreslått vernet:

Tabell 13. Områder som er foreslått vernet i "Oslofjordverneplanen".

Øy	Lokalitet	Lokalitetsnummer i Oslofjordverneplanen
Herføl	Rognhavn	Hva 26
Vesterøy	Barmtjern	Hva 21
Vesterøy	Guttormsvauen	Hva 19
Vesterøy	Bastangen	Hva 18
Vesterøy	Kasakilen-Sandholmen-Sauholmen	Hva13
Vesterøy	Sauholmen	Hva 21
Vesterøy	Sandholmen-Kasekilen	Hva 22
Vesterøy	Grytvika	Hva 12
Kirkøy	Ørekroken	Hva 02
Spjærøy	Spjærøykilen	Hva 15
Asmaløy	Skistad-Vikerkilen	Hva 09

Som sjøfuglereservater er følgende områder foreslått vernet:

Tabell 14. Områder som er foreslått til sjøfuglreservater.

Øy	Lokalitet	
Tisler	Alne	Se kart B i utredningsprogrammet
Tisler	Store Ølbergholmen	"
Tisler	Tangen NV	"
Kvernsjær		"
Skjellholmen		"
Kobbernaglen		"
Nordre Søster		"

Andre viktige endringer uavhengig av verneforslaget

Det er i dag en relativt kostbar bomavgift for å komme seg ut til Vesterøy. Etter planen skal denne bommen legges ned fra 2007 og erstattes av en bom ved Kråkerøy, tidligst fra 2009. Det er søkt om forlengelse av dagens bom frem til 2009. Endring av bomsted og evt. pris vil kunne øke og forskyve bruksmønstrene innen kommunen. I tillegg vil en også kunne tenke seg økt handelslekkasje fra turister på Hvaler til Fredrikstad dersom prisene går ned.

4.1 Friluftsliv

Kapittel 3 påviser en økt og mer mangfoldig rekreasjonsbruk på Hvaler. Mange aktiviteter, både innenfor det tradisjonelle friluftslivsbegrepet og gråsonaktiviteter mot idrett, motorferdsel, alminnelig rekreasjon og kultur finner sted. En fortsatt vekst uten klarere styring og mer ressurser til forvaltning av rekreasjonsinteressene representerer en betydelig fare for at arealenes verdi i en allsidig rekreasjonssammenheng gradvis reduseres. Faren for mer uttalte konflikter mellom forskjellige brukerinteresser og ulykker vil øke.

De viktigste endringene eller tendensene vi ser inne friluftslivet vil ellers være innefor følgende områder:

Et planlagt seil- og sjøsportanlegg på Skjærhalden med tilhørende regattabaner vil føre til økt eller mer konsentrert aktivitet i et allerede sterkt belastet område. Her trengs det trolig en tydelig sonering av arealer som benyttes/prioriteres til ulike bruksformål om en skal unngå konflikter og endog ulykker.

En tendens når det gjelder motorferdsel på sjøen, er at trenden går mot større og raskere båter, samtidig som graden av båtførerkompetanse blant båtneierne og graden av sjøvett ikke følger samme utvikling. Båtlivet øker fortsatt i omfang. Vi antar at denne utviklingen vil fortsette.

Hovedtyngden av båter som ferdes i Hvalerområdet har overnattingsmuligheter og man ser allerede en utvikling i retning av at enkelte av båtene ligger på samme sted over lengre tid av gangen. Dette blir trolig et økende problem, og siden disse legger beslag på flotte naturhavner bør dette reguleres på en eller annen måte fordi det stenger ute andre brukere.

VIRKNING OG KONSEKVENNS: Svakt negativ virkning for friluftsliv. Konsekvens: Svakt negativ.

4.2 Reiseliv

Fra næringsaktører og lokale og regionale myndigheter erkjennes det at den planmessige og organisatoriske stillingen til reiselivet er svak og vi antar at dette vil styrkes fremover. Vi antar at dette generelt sett vil bidra til en noe større vekst i reiselivsnæringene på Hvaler enn ellers i regionen. Kommuneplanen skisserer en forsiktig satsning på utleiehytter og gårdsturisme.

Mulighet for organiserte aktiviteter rettet mot ulike naturattraksjoner i området antar vi vil vokse ytterligere, i tråd med den generelt økte etterspørselen etter slike opplevelser.

VIRKNING OG KONSEKVENNS: Ingen virkning.

4.3 Fritidshytter

Den viktigste fremtidige endringen for hytteeiere vil være utvikling av V/A-nettet i Hvaler kommune. Dagens hytter er gjerne så store som bestemmelsene i kommuneplanen tillater og har vanligvis egen utedo. Så kommer spørsmålet hva man gjør når vann og avløp kobles til hytta og man skal bygge et bad/wc. Skal man bygge om ett av de eksisterende rommene i hytta eller skal man søke om å få bygge på et mindre tilbygg? For mange vil det være naturlig å søke om dispensasjon fra reguleringsforskriftene for å sette opp et mindre tilbygg til hytta. Dette er problemstillinger som til nå har vært av mer kommunal karakter, men som en eventuell nasjonalpark utvilsomt vil gi konsekvenser for innehaverne av disse hyttene.

En slik utvikling synes i første omgang å være mest aktuelt for hytter som ligger på øyene med veiforbindelse og hvor V/A-nettet er under fremføring.

Ved Papper er det ca 10 godkjente tomter som ikke er bebygd, men det pågår byggeaktivitet på ca fem tomter der nå. Det er disse tomtene som ligger nærmest utredningsområdet for vern. Ellers er det lite som tyder på store endringer i bruk eller utvikling av eksisterende hytter innen utredningsområdet for vern. De endringene som skjer i forhold til bruk, er knyttet opp til utbedring av stier og veier inn til hytter som i mange år gradvis har blitt utbedret/ryddet slik at de blir farbare nærmere hyttene.

Sett i et langsiktig perspektiv (10-20 år) vil kravet til hyttene trolig endres betydelig. Man må forvente krav til økende standard og størrelse på hyttene. Denne tendensen ser vi enda tydeli-

gere på hytter i innlandet og fjellområder, hvor det pr i dag er mindre press på arealene, slik at utviklingene kommer raskere.

Vi må regne med at dette er et område som uansett vil bli utsatt for et betydelig press, fordi det ligger i tilknytning til store befolkningssentra og fremstår som meget attraktivt.

VIRKNING OG KONSEKVENNS: Ingen virkning.

5 Konsekvenser av vern som nasjonalpark

5.1 Innledning

I dette kapittelet drøftes virkninger og konsekvenser på friluftsliv, reiseliv og fritidshytter av de ulike vernebestemmelsene som er gitt under § 3 i verneforskriftene (se vedlegg 1). Virkninger og konsekvenser vurderes i forhold til metodikken som beskrevet i kapittel 2.

Konsekvensvurderingene er bygget opp slik at det først gis en overordnet vurdering, før vi ser nærmere på detaljene og mer lokale konsekvenser.

Prinsipielt sett vil konsekvensene av eventuelt vern for alle tre utredningstemaer som behandles i denne rapporten være preget av følgende:

1. De samlede konsekvensene vil i ikke ubetydelig grad avhenge av hvordan aktørene (myndigheter, næringsdrivende, interesseorganisasjoner og enkeltpersoner) forholder seg til de muligheter og utfordringer som vernet vil gi.
2. Konsekvensene for hvert tema er sammensatt av både positive og negative effekter for ulike grupper og interesser, som til sammen vil utgjøre de samlede effektene. Verneforslaget vil påvirke de ulike interessene og gruppene både direkte og indirekte.

Som følge av dette vil konsekvensvurderingene ikke kunne presenteres som "svar med to streker under", men heller som mer sannsynlige forløp eller scenarier, som også inneholder råd og synspunkter på hvordan muligheter kan optimaliseres og utfordringer og vanskeligheter reduseres. Spesielt for friluftsliv og reiseliv vil faktorer som verneforskriftutforming, forvaltningsplan og de reelle ressursene til forvaltning av området (økonomi, antall stillinger) ha avgjørende betydning for de faktiske konsekvensene for friluftslivs- og reiselivsinteressene. Dette kommenteres nærmere under.

5.2 Friluftsliv

5.2.1 Overordnet vurdering og drøfting

Friluftslivsinteressene i utredningsområdet er omfattende og mangfoldig. Tallrike brukere fra et stort nedslagsfelt bruker området til varierte aktiviteter nær sagt året rundt, men med en betydelig topp sommerstid. Aktivitetsmønsteret er mangfoldig, med betydelige aktiviteter som også må karakteriseres som gråoneaktiviteter mellom friluftsliv og mer allmenn fritid og avkobling, friluftsliv og motorisert ferdsel, og mellom friluftsliv og idrett. Det foreligger relativt få kvantitative oversikter over samlet omfang og utviklingstrekk, men de viktigste endringsprosessene er trolig en relativt betydelig økt samlet bruk, bruk over en lengre sesong og økt mangfold i aktivitetsmønsteret.

Økt omfang og mangfold, fra en situasjon som allerede innebærer omfattende bruk tilsier at konflikter, reduserte opplevelseskvaliteter og muligheter for ulykker vil kunne bli et økende problem for friluftslivsinteressene på Hvaler, selv om dette ikke er spesielt uttalt i dag.

I et slikt perspektiv representerer verneforslaget etter vår vurdering et strategisk grep som kan:

- øke fokuset på områdets betydning som friluftslivsområde,
- redusere presset fra andre bruksinteresser og

- øke mulighetene for en forvaltning som kan løse eller redusere konfliktene mellom ulike fritids- og friluftslivsinteresser i området, og
- sikre en langsiktig bevaring og forvaltning av opplevelses- og aktivitetskvalitetene i området.

Vi mener på faglig grunnlag at verneforslaget i større grad burde synliggjøre en helhetlig sonering av verneområdet, slik at en vil få et spekter av rekreasjons- og opplevelsesmuligheter som i større grad enn i dag tar hensyn til mangfoldet av aktiviteter og opplevelsesønsker blant friluftsfolket. Vi mener at verneforslaget i forhold til friluftslivsinteressene ikke går langt nok og heller ikke er enhetlig nok i så henseende. En slik helhetlig sonering vil også være langt lettere å kommunisere til brukere og få forståelse for, enn et lappeteppes av ulike soner med ulike reguleringer uten noen helhetlig konsistens sett fra brukernes side. Trolig vil det også lette forvaltningen av området.

For å lage et slikt helhetlig soneringssystem som går fra område med nokså fritt spillerom for de aktiviteter som i dag foregår i det foreslåtte verneområdet, via områder med noe mer restriksjoner til mindre områder med strenge restriksjoner, vil det være naturlig å ta utgangspunkt i de foreslåtte sonene A (restriksjoner på sjøbunnen og ankringsforbud), C (områder med ferdselsbegrensninger) og E (områder med fartsbegrensninger for fritidsbåter) – der vi mener tilnærmingen i E2, som foreslår soner med fartsbegrensninger, er mer å foretrekke enn E1 (generell begrensning i en 100 m sone fra land).

En naturlig følge både ut i fra friluftslivs- og opplevelsesverdiene, og verneformålet må være å 1) utvide noen av de foreslåtte områdene, og 2) supplere de foreslåtte områdene med ulike særlige begrensningene med ett eller to områder som helt unntas motorisert ferdsel med båt, i alle fall i sommerhalvåret. På grunn av den betydelige bruken og de sammensatte bruksinteressene som eksisterer i store deler av utredningsområdet, er det urealistisk at slike områder kan utgjøre særlig store arealer. Ett forslag om et slikt område kan være å utvide området på ytre del av Akerøya og i sjøen utenfor slik at dette blir et område som er fritt for motorisert ferdsel, samtidig som ferdselen på innsiden og adgang til øya fra innsiden ikke hindres. Se nærmere om dette nede under punkter om ferdselsreguleringer. Her vil mindre grupper friluftsfolk av ulike kategorier kunne få tilgang til et område som tilbyr stillhet og mindre ferdsel enn andre deler av utredningsområdet.

Samlet sett vurderes verneforslaget som positivt for friluftslivsinteressene. Grad av positive effekter vil i stor grad avhenge av i hvilken grad verneforskrifter og forvaltningsplan evner å legge føringer som fremmer friluftslivsinteressene og reduserer interne konflikter mellom ulike typer fritidsaktiviteter. Vernet vil gi enkelte lokale negative effekter for visse aktiviteter og brukergrupper (se nedenfor), men sammenlignet med de overordnede virkningene mener vi disse er å betrakte som begrensede.

5.2.2 Lokale, direkte effekter

De lokale, avgrensede effektene er knyttet til følgende punkter (angitt i parentes) i forslag til vernebestemmelser:

- Vern av landskapet (Pkt .1.1)

Bål på bart fjell er forbudt. Det er et generelt bålforbud i perioden 15.april-15.september i eller i nærheten av skogsmark (lov om brannvern). Forbud mot bål på bart fjell vil ikke gi negative virkninger av særlig betydning, men vil bidra til å holde svaberg og strender mer attraktive og innbydende. Unntaket er de arealene som ikke har sandstrender, og som ligger i nærheten av skogområder. Ved å lage bål- eller rasteplasser kan en både unngå brudd på bestemmelsen og gi folk mulighet til å ha bål i den lovlige tiden.

- Vern av dyrelivet (pkt. 3.1)

Vernebestemmelsene inneholder et forslag om jaktforbud i sone B. Sone B er Vikerkilen og Skipstadkilen, samt en sone på 100m på land i disse områdene. Disse områdene brukes i dag til jakt på ender og sjøfugl. Totalt sett vil et jaktforbud i disse områdene bety lite, men de lokale JFF ser på disse områdene som viktige i forhold til mulighetene for å drive jakt når det er mye vind på sjøen. Som det fremgår vil fritidsfiske og jakt fortsette som før i de øvrige områdene.

- Oppankring i sjøbunnen er forbudt.(3.1.b)

Her er det først og fremst båtbrukere som blir berørt. I sone A vil oppankring i sjøen med småbåter ikke være tillatt, mens oppankring ved å fortøye mot land er tillatt. I mange tilfeller, spesielt for litt større fritidsbåter, vil det være behov for å ha en dregg i akterenden på båten også. I følge fylkesmannen vil dette være tillatt. Dette bør presiseres bedre i endelige forskrifter. Dette er spesielt på nordsiden av Tisler og området fra Papperhavn og sørover, samt Søsterøyene. Områdene er en del brukt til oppankring av småbåter i dag, både i forbindelse med dykking eller overnatting. Enten må brukere her flytte, eller oppankringsbehovet kan løses med for eksempel å lage enkelte enkle brygger. Spørsmålet bør adresseres i forvaltningsplan.

- Regulering av ferdsel (pkt. 5.4)

Generelt viser vi til drøftingen over i avsnitt 5.2.1 om å se områdene A, C og E i sammenheng.

Ferdselsforbudet i viktige sjøfuglområder er foreslått utvidet fra dagens regulering, som er 15. juli, til 31. juli, en utvidelse på 15 dager. Begrunnelsen ligger i klekkesidspunktet for sjøfugl og bør evt. samkjøres med bestemmelsene i sjøfuglreservatene. Virkningen av bestemmelsen vil være liten negativ på friluftslivet.

- Pkt.6.1 forbyr motorisert ferdsel på land, på is og i lufta under 300m. Ferdsel på sjøen er tillatt.

Det foreslås to alternativer til hastighetsbegrensninger på sjøen innenfor verneforslaget, en generell i ett 100m-belte fra land, og et forslag (E-alt.2) som har fartsbegrensninger i åtte nærmere definerte områder inne utredningsområdet for vern. De fleste brukerne ønsker seg alt. E-2 og også fra et faglig ståsted vil en slik tilnærming virke mer hensiktsmessig, ved at en på en slik måte klarere kan sonere bruken. Som nevnt mener vi at en slik klarere soneringstilnærming burde vært supplert med ett eller to områder som forbyr motorisert ferdsel på sjøen helt. Ett slikt område med forbud kan være ytre del av Akerøya og et nærmere definert sjøområde utenfor. Bestemmelsen kan evt nyanseres ved at forbudet avgrenses til sommerhalvåret.

Videre mener vi at E2 områdene bør vurderes utvidet, og at følgende områder særlig bør vurderes i den sammenheng:

- området fra sørspissen på Kirkøy og til og med Nordre Lauer
- utvidet område ved Tisler, spesielt på nordsiden av øya (mot Båene)
- inkludere fartsbegrensningsområde ved Søster, for eksempel Nordre Søster
- utvide område utenfor Storesand og Ørekroken, eks ut til holme utenfor neset mellom vikene.

Det bør også vurderes om det er områder innen verneforslaget der det kunne innføres et totalforbud mot motorisert ferdsel uten at dette får for store konsekvenser for båtlivsinteressene, men som ville gi en park som også inneholdt visse områder med et særlig strengt vern og med det også muligheter for å utøve friluftslivsaktiviteter i et område som ikke er påvirket av motorbåttrafikk (jfr. diskusjon over).

- Ferdsel (pkt. 5.1)

Det er foreslått som hovedregel å tillate telting i inntil to dager, som er i tråd med alminnelige regler, men som vil innebære en innskjerping i forhold til en praksis som har utviklet seg enkelte steder i skjærgården. De to stedene med mye langtidstelting på Hvaler er særlig Akerøy og Storesand. Det bør avklares om bestemmelsen gjelder begge steder, også for den tilrettelagte campingen på Storesand, hvor den kommersielle delen har åpnet opp for langtidsopphold.

En maksimaltid på Storesand vil virke negativ inn på driften av stedet og på brukere der. På Akerøya er regelen mindre problematisk og lettere å forsvare ut fra forvaltningspraksis.

Et forhold som ikke er nevnt her, er båter som fortøyer i naturhavner og blir liggende på samme sted over et lengre tidsrom. Denne tendensen er økende, etter hvert som båtstandarden øker. På svensk side er dette blitt så problematisk at svenske forvaltningsmyndigheter vurderer å innføre restriksjoner på dette.

Det generelle forbudet med å oppholde seg på samme sted ut over to dager bør også utvides til å omfatte båter innen verneområdet for å øke alles adgang til områdene og unngå slitasje-problemer.

- Elgtrekk (6.3)

Det foreslås i pkt. 6.3 som alternativ at bruk av beltegående elgtrekk tillates i forbindelse med elgjakt. Omfanget av elgjakt på Hvaler er relativt beskjedent, og de arealene på land som inngår i utredningsområdet for vern er meget små i forhold til elgjakt. Virkningen av å tillate elgtrekk innen verneområdet vurderes som små negative for andre friluftssinteresser. Man kan stille spørsmål om det er nødvendig å ha med en egen setning om elgtrekk i forskriftene.

Samlet vurdering av verneforslaget på friluftslivet vil være: Positive, grad avhenger av endelig utforming og omfang på sonene med særlige begrensninger, og hvordan disse samordnes og presenteres som en helhet. Med de foreslåtte bestemmelsene ansås virkningene til små positive, ved en mer gjennomført sonering vurderes virkningene som store positive. Verneforslaget representerer en god mulighet til en mer overordnet sikring av rekreasjonsinteressene og øker mulighetene for en helhetlig og sterkere forvaltning av området.

5.3 Fritidshytter

5.3.1 Overordnet vurdering og drøfting

Hvaler er en av landets aller viktigste hyttekommuner langs kysten av Sør-Norge. Relativt mange hytter som har en lang brukstid per år medfører at utredningstemaet fritidshytter er svært viktig både for hyttebrukere og lokalt næringsliv.

Verneforslaget berører direkte et relativt lite antall eksisterende hytter. Teoretisk sett vil også et verneområde legge sterke fremtidige rammer på hytteutbyggingen i området. I realiteten vil etter vår vurdering de områdene som er aktuelle for vern uansett være lite aktuelle som utbyggingssområder for fritidshytter. Dette er knyttet til de generelle rammene og føringene som generelt lovverk, kommunen og statlige myndigheter allerede har lagt på disse arealene.

Verneforslaget har også betydelig indirekte betydning for de aller fleste av fritidshyttene i kommunen, både de eksisterende og evt. fremtidige nye hytter. Dette fordi verneplanene vil ha stor betydning for hvordan rekreasjonsarealene og –muligheter på øyene utvikler seg. Men disse effektene er i all hovedsak drøftet under tema friluftsliv.

Fordi vi anser de foreslåtte verneområdene som i hovedsak uaktuelle for hytteutbygging også uten et vern, vil konsekvensene for utredningstema fritidshytter i all hovedsak avgrenses til de lokale konsekvensene for de hyttene som ligger inne i verneområdet. Disse drøftes og summeres opp nedenfor.

5.3.2 Lokale, direkte effekter

De lokale, avgrensede effektene er knyttet til følgende punkter i vernebestemmelsene:

- Vern av landskapet og sjøbunnen (pkt.1.1)

Her kan forvaltningsmyndighetene gi tillatelse til ombygging, riving og flytting av mindre tilbygg. Dette kan f.eks være aktuelt i forbindelse med fremtidig tilknytning til V/A-nettet.

Når det gjelder vern av landskapet mot nye inngrep, er det spesielt endringer av terrenget rundt hytter og oppføring av nye bygninger og brygger som blir påvirket. Nyoppføring av brygger er i utgangspunktet forbudt, men enkle brygger kan tillates oppført gjennom søknad. Endring av terrenget rundt hytter er trolig en lite aktuell problemstilling for de etablerte hyttene, siden opparbeidelse av tomtene sannsynligvis er allerede gjennomført (se også omtale av pkt. 2.1). Vi legger videre til grunn at de hyttene som ligger innenfor verneforslaget også vil kunne få muligheter til å tilknytte seg V/A anlegg dersom dette teknisk/økonomisk er mulig og dersom det ikke skader naturmiljøet vesentlig.

Virkingen av bestemmelsen vil være av mindre betydning gitt at det ikke innføre forbud mot at hytter i verneområdet kan legge inn V/A dersom dette blir teknisk/økonomisk aktuelt.

- Motorferdsel (pkt. 6.1)

På øyene er det ikke uvanlig at luftfartøy benyttes til å frakte byggematerialer o.l ut til hyttene. Dette kan fortsatt tillates etter søknad for forvaltningsmyndighetene og vi legger til grunn at slik tillatelse vil bli gitt ved reelle, fåtallige behov. Det er også en del annen motorisert transport etter tillatelse av grunneier, knyttet til enklere opparbeiding av veifar. Det legges til grunn at materialtransport bør være mulig etter evt. dispensasjon og dersom det gjøres på en gjennomtenkt og skånsom måte.

Virkingen av bestemmelsen anslås å være av mindre betydning.

- Vern av plantelivet (pkt. 2.1)

For hytteeiere vil det i noen tilfeller være naturlig å skjøtte og evt. beplante arealene rundt hytta. Pkt. 2.2 åpner opp for dette, med henvisning til den kommende forvaltningsplanen for verneområdet. Når det gjelder trevirke til bl.a. lovlig bålbrenning, vil det kun være tillatt å sanke nedfalt trevirke. Bryting av kvister vil således være forbudt. Pkt. 2.3 har ett alternativ til hva som kan tillates etter søknad, samt forslag til ett ekstra punkt: Hogst av ved til eget bruk. Pkt. 2.3 retter seg spesielt mot hytteeierens muligheter til å forhindre gjengroing rundt hytta, eller å gi grunneiere mulighet til å hogge ved til eget bruk. Begge forhold må omsøkes hos forvaltningsmyndighetene. Når det gjelder hogst av ved til eget bruk, vil virkingen av dette inne utredningsområdet for vern bli liten for de fleste av de berørte grunneiere. Det er viktig at dette punktet i forvaltningsplanen gis en avgrensning og størrelse som gir en praktisk og hensiktsmessig avgrensning mellom det mest brukte og tilrettelagte bruksområdet rundt hyttene og øvrige områder. Trolig vil det kunne være hensiktsmessig å vurdere størrelsen på dette området skjønnsmessig ut fra naturforhold og grad av opparbeidede områder rundt de enkelte hyttene eller hytteområdene, uten at en skal legge opp til en praksis som oppfattes som for ulik og urettferdig.

Det er viktig å bevare kystfuruskogen, slik den er på yttersiden av Hvalerøyene. Samtidig ønsker mange av hytteeierne å åpne opp landskapet rundt hyttene, slik at de har utsikt mot havet og kveldssol.

Virkningen av bestemmelsen anses å være av liten betydning samlet sett.

- Forbud mot forurensning (pkt. 7.1)

Søppel skal tas med, evt. legges i søppelkasse. Tømming av kloakkvann i sjøen er forbudt.

Avfallshåndteringen er allerede i dag svært god, gjennom den jobben Skjærgårdstjenesten gjør. Rutiner for søppelhåndtering på populære utfartssteder godt etablert og velfungerende i dag.

Nesten 25% av hyttene på Hvaler er i dag tilknyttet v/a-nettet, men de hyttene som ligger inne utredningsområdet for vern er ikke tilknyttet pr i dag. Vernebestemmelsene bør ta høyde for at disse hyttene en gang i fremtiden kan tilknyttes V/A-nettet i kommunen dersom det praktisk, økonomisk er gjennomførbart og det ikke gir skader på verneverdiene ellers.

Virkningen av bestemmelsen vil være små, muligens svakt positive.

Samlet vurdering av de direkte virkningen av vernebestemmelsene på fritidshytter inne i verneforslaget settes til **svakt negative**.

Samlet for fritidshytter i hele influensområdet vurderes verneforslaget som **svakt positivt**. Til grunn for dette legges at verneområdet vil øke opplevelsese- og rekreasjonsmulighetene for hyttene i hele influensområdet, men særlig de i nær tilknytning til utredningsområdet for vern. Det legges videre til grunn at begrensningene og de negative virkningene av et vern for de hyttene som ligger inne i et verneområde blir begrenset. De praktiske konsekvensene knyttet til utbedring og oppgradering av tomt og hytte antar vi i all hovedsak vil finne sin løsning gjennom forskrifter og forvaltningsplan som absolutt bør ha et eget avsnitt som tar opp utfordringene mellom hytter og vern. Til grunn for denne vurderingen legges også at vi antar at områdene aktuelle for vern uansett er lite aktuelle som utbyggingsområder for nye fritidshytter, gjennom de rammer og føringer som er lagt av lokale, regionale og nasjonale plan- og miljømyndigheter.

5.4 Reiseliv

5.4.1 Overordnet vurdering og drøfting

Reiseliv er en viktig næringsaktivitet for Hvaler kommune, til tross for at antallet tradisjonelle reiselivsbedrifter, særlig hoteller og andre overnattingsbedrifter er relativt begrenset. Det er også et paradoks at reiselivsnæringen både lokalt og regionalt er dårlig organisert og ikke har en særlig fremtredende plass i ulike plandokumenter og satsninger. Det er flere reiselivsbedrifter i Fredrikstad, men for de aller fleste av disse har utredningsområdet en relativt marginal betydning, for noen få en for så vidt viktig indirekte betydning som grunnlag for aktiviteter og opplevelser.

Reiselivsnæringen på Hvaler består av et tredvetalls bedrifter som i tillegg til overnattings-, og serveringsbedrifter inneholder flere marinaer og gjestehavner, i tillegg til at ordinære handelsbedrifter (særlig kiosker, dagligvareforretninger og bensinstasjoner) i stor grad er avhengig av tilreisende for sin omsetning og verdiskaping. Vi er kjent med at flere rene aktivitetsfirmaer opererer i området. Ingen av disse har adresse på Hvaler, men holder til i andre kommuner, enkelte i Fredrikstad, andre lengre unna.

Effektene av et eventuelt vern for reiselivsnæringen er sammensatt av flere typer mulige effekter. En direkte effekt er eventuelle begrensninger på næringsmessig aktivitet i selve verneområdet. En annen er den mer symbolske effekten av vernet på folks oppfatning av og inntrykk av Hvaler, herunder også attraktiviteten til området. På lengre sikt kan en også anta at vernet vil kunne sikre at viktige opplevelses- og attraksjonsverdier på Hvaler gis en bedre bevaring, endog at visse attraksjoner styrkes som følge av vernet, både de som er knyttet til friluftslivsmuligheter, og til natur- og kulturattraksjoner. Reiselivsnæringen vil også fortsatt kunne ha vesentlige ekspansjonsmuligheter lokalt uten å komme i konflikt med vernearealene. I et slikt perspektiv vil vernet kunne bidra til en naturlig sonering av reiselivet på øyene, der noen utgjør rekreasjons- og opplevelsesområder, urørt landskap og grunnlag for aktiviteter, mens andre har infrastruktur, bedrifter og tilrettelegging.

Selv om det foreligger begrenset dokumentasjon på "trekkplaster" effekten av bare å opprette en nasjonalpark, mener vi det er faglig grunnlag for å anta at en nasjonalpark vil samlet sett kunne gi en økt tilstrømning til og oppmerksomhet om Hvaler som reisemål (Fredman et al. 2005). Opp mot dette må veies eventuelle negative effekter på muligheten for å drive næring i verneområdet. Vi anser det, som for hyttebygging, lite aktuelt at det etableres reiselivsbedrifter inne i det foreslåtte verneområdet også uten vern. Derimot er det relevant å drøfte hvilke begrensninger et vern vil kunne gi på muligheten for å tilby kommersielle aktiviteter og opplevelser ute i felt.

5.4.2 Lokale, direkte virkninger

De lokale, avgrensede virkningene for reiselivet er knyttet til følgende punkter i vernebestemmelsene:

Bestemmelser om organisert ferdsel (pkt 5.2):

I forslaget til vernebestemmelser åpnes det ikke for spesielle restriksjoner for organisert "turvirksomhet til fots", mens andre former for organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette tolker vi slik at alle organiserte aktiviteter, kommersielle og ikke kommersielle må søke om dispensasjon. Med dagens og den forventede økningen i (også uavhengig av vernet) ulike kommersielle aktivitetstilbud, og det betydelige omfanget som ikke kommersiell rekreasjonsbruk har i verneområdet kan det stilles spørsmålsteget ved hensiktsmessigheten av at all organisert kommersiell aktivitet som ikke er til fots må søke om tillatelse fra vernemyndighetene. Ut fra et rimelighetshensyn må det også kunne stille spørsmålsteget ved en slik bestemmelse. Det legges svært få restriksjoner på en meget omfattende uorganisert motorisert ferdsel til sjøs, mens all organisert ferdsel som ikke skjer til fots må søke dispensasjon. Dette vil lett oppfattes både uhensiktsmessig og urimelig.

Kommersielle aktiviteter i verneområdet bør uansett styres og planlegges i en forvaltningsplan, og ved godt arbeid i en slik sammenheng kan dette erstatte en generell tilnærming der alle kommersielle organiserte aktiviteter må søke om dispensasjon.

For reiselivsinteressene er det vel ferdsel med motorbåter, kajaker og seilbåter til sjøs som er viktig, sammen med fotturer og sykling i randsonene til og i noen grad inne i verneområdet. Det ville være en fordel om verneforskriftene mer eksplisitt avklarte hvordan en ser på kommersielle aktiviteter, og vi legger til grunn at det ikke vil være naturlig med mer skjerpende bestemmelser overfor kommersielle aktiviteter enn overfor ikke-kommersielle, gitt at de ikke er i strid med øvrige vernebestemmelser.

- Ferdsel (pkt.5.1)

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Dette må kan hende visse reiselivsaktører forholde seg til i fremtiden.

Virkningen av bestemmelsene vil være **svakt negative**.

Samlet vurderer vi virkningene for reiselivet til **positive**. Vi legger til grunn at det vil være mulig med kommersielle aktiviteter inne i verneområdet så lenge at dette ikke er i strid med øvrige vernebestemmelser og at forskriftene gis en utforming som ikke legger unødige hindringer i veien for reiselivsmessig bruk. Indirekte antar vi vernet vil gi en økt attraktivitet til hele området, som vil gavne reiselivsbedriftene både på Hvaler og i Fredrikstad.

5.5 Oppsummering av konsekvenser for friluftsliv, fritidshytter og reiseliv

Tabell 15. Oppsummering av verdi, virkning og konsekvenser av et vern på friluftsliv, reiseliv og fritidshytter.

Aktivitet	Verdi	Virkning	Konsekvens
Friluftsliv	Svært stor	Liten positiv eller Stor Positiv	Liten positiv eller Stor positiv*
Reiseliv	Stor	Positive	Middels Positiv
Fritidshytter	Svært stor	Liten positiv	Liten positiv

* Avhenger av i hvilken grad forskriftene legger til rette for en mer gjennomarbeidet sonering enn de foreslåtte bestemmelsene. Størst positiv konsekvens ved mer gjennomarbeidet sonering

6 Utforming av vernebestemmelsene og forslag til avbøtende tiltak

Vi har over flere ganger pekt på at konsekvensene av verneforslaget for de tre temaene er sammensatte og kompliserte, og at de påvirkes i betydelig grad av utforming av vernebestemmelsene (verneforskriftene) og forvaltningen av området. Det sentrale er at en i det videre arbeidet fokuserer på å begrense de negative effektene av verneforslaget, samtidig som en legger til rette for å optimalisere de positive virkningene. Godt gjennomarbeidede forvaltningsplaner som rulleres med jevne mellomrom og en god ressurstilgang til forvaltningen av et evt. verneområde er de viktigste virkemidlene for å oppnå en god løsning for alle berørte.

6.1 Vernebestemmelser

Utformingen av vernebestemmelsene er det som i praksis vil legge de sentrale føringene for hvordan verneområdet skal kunne brukes og forvaltes etter at vernet er vedtatt. Vi vil tillate oss å peke på at utformingen av vernebestemmelsene for en Ytre Hvaler Nasjonalpark er en meget utfordrende og krevende oppgave. Dersom det blir vedtatt vern som nasjonalpark i området, så har en innført nasjonalparkvern i et område som har langt mer omfattende menneskelig bruk og installasjoner enn i noen annen norsk nasjonalpark. Vi har også per dags dato lite erfaring med nasjonalparker som domineres av marine arealer.

Dette stiller etter vår vurdering spesielt store krav til vel gjennomarbeidede verneforskrifter. Både for utforming av verneforskrifter og gjennomføring av forvaltningen av området representerer verneforslaget på Ytre Hvaler et betydelig nybrottsarbeid, der nytten av å se på eksisterende verneforskrifter og forvaltningserfaringer fra i hovedsak fjellområder, er begrenset.

En hovedutfordring for friluftslivsinteressene i området og for å sikre verneområdets kvaliteter og attraksjonsevne i reiselivssammenheng (og – skulle vi tro, for å bevare både marine og terrestre naturverdier), er å finne en god balansegang mellom fritidsbåttrafikken og andre rekreasjonsinteresser. Fritidsbåtbruken i vesentlige deler av verneområdet er meget omfattende. Dette gir betydelige støvvirkninger og også et stort og økende potensial for konflikter med andre fritidsbrukere, herunder også ulykker. Ut fra de utredningsinteressene vi har ansvaret for, mener vi at de foreslåtte reguleringene for fritidsbåttrafikken ikke i stor nok grad legger premisser som kan sikre og avklare de ulike rekreasjonsinteressene fremover på lang sikt, herunder båtlivet selv.

Forholdet mellom fritidsbåttrafikken og andre fritids- og rekreasjonsaktiviteter og –interesser er komplisert og preget av paradokser. Fritidsbåtene er et viktig fremkomstmiddel og en sentral forutsetning for å kunne utøve en rekke friluftslivsaktiviteter i området. Flere og flere av båtene kan også fylle funksjoner som overnattings- og bosted i fritidssammenheng. Selv om flere brukerinteresser uttrykker bekymring for sterke begrensninger i båttrafikken og ankrings- og ilandstigningsregler, er det klart at heller ikke fritidsbåtinteressene er tjent med en "allmenningens tragedie – situasjon", som for så vidt allerede eksisterer i området. Råkjøring, beslaglegging av ankringsplasser og leirplasser over lang tid, slitasje og forsøpling i vann og på land – dette er atferd og miljøtilstander som ingen er tjent med, og som vi mener at verneforskriftene i større grad enn i dag bør bidra til å kunne avklare, for eksempel gjennom klarere tidsbegrensninger, ressurser til oppsyn mv..

Som nevnt i kap 5, mener vi det prinsipielt sett er nødvendig med en klarere og noe mer omfattende grunnleggende sonering mellom motorbåtbruk og andre rekreasjonsaktiviteter og opple-

velsesmuligheter, baser på de føringene som allerede er lagt i sonene A, C og E2. Dette kan for eksempel gjøres ved at sonene med fartsbegrensning utvides i enkeltområder der andre interesser bør prioriteres, eks seiling/brettseiling, bading og ikkemotoriserte båter, særlig kajaker. Å etablere soner med fartsbegrensning i noen av de naturlige leiene som leder fra hovedøyene og ut i skjærgården vil være et annet aktuelt tiltak. En bør etter vår vurdering også foreta en nøyere utredning av om visse, avgrensede områder også vil kunne være egnet for fullstendig ferdselsforbud med motorbåter. En slik soneringsplan kan også nyanseres gjennom sesongmessige tilpasninger, for eksempel mindre restriksjoner vinter, vår og høst da bruken er mindre og motorisert ferdsel ofte er en forutsetning for aktiviteter som jakt, fiske og dykking.

Det er også viktig at verneforskriftene for reiselivsnæringen legger klare føringer som ikke diskriminerer kommersielle aktiviteter overfor andre rekreasjonsaktiviteter. Det vil være uheldig om alle spørsmål vedrørende reiseliv skal avklares i en forvaltningsplan.

For hytteinteressene bør forskriftene også klarere adressere hvilke eventuelle rammer en tenker seg i forhold til V/A anlegg på hytter inne i verneforslaget.

6.2 Avbøtende tiltak

Utforming av avbøtende tiltak må baseres på de generelle synspunktene over. Det foreslåtte verneområdet har usedvanlig store bruksinteresser, og behovet for, og forventningene til en god forvaltningsplan vil være store både fra lokale myndigheter, næringsinteresser, rekreasjonsinteresser og interesseorganisasjoner.

Vi har overpekt på en rekke innsatsområder som vil være viktige å følge opp og som vil kunne virke avbøtende på lokale negative effekter av vernet. Like viktig er å videreføre og utvide eksisterende forvaltning av friluftsområdene (stort sett i regi av Skjærgårdstjenesten/SNO, OF og kommunen). Dette bør i hovedsak forankres i forvaltningsplanen. En stor utfordring i denne forbindelsen er hvordan en skal sikre tilstrekkelig finansiering av denne forvaltningen.

I forbindelse med utforming og utarbeiding av en forvaltningsplan er følgende punkter sentrale:

- prosess og deltagelse fra berørte interesse
- de konkrete forslagene og innholdet i planen
- finansiering og drift av forvaltningen av området

Hovedtyngden av båter som ferdes i Hvalerområdet har overnattingsmuligheter og man ser allerede en utvikling i retning av at enkelte av båtene ligger på samme sted over lengre tid av gangen. Dette blir trolig et økende problem, og siden disse legger beslag på flotte naturhavner bør dette reguleres slik at tilgangen fordeles bedre på de tilreisende.

Reiseliv

Reiseliv bør inn som tema i regionale og lokale planer. I tillegg bør det i forvaltningsplanen legges en samlet strategi for bruken av Ytre Hvaler NP i reiselivssammenheng. Det er viktig med en grundig vurdering av i hvilken grad det er forskrifter, forvaltningsplan eller en løpende dispensasjonsvurdering som skal legge premissene for reiselivsmessig bruk av verneområdet. Vår vurdering er at disse avklaringene med fordel i størst mulig grad bør skje i en forvaltningsplan.

Fritidshytter

En rekke praktiske spørsmål omkring de hyttene som evt blir liggende inne i verneområdet bør finne sin avklaring på en hensiktsmessig måte i forvaltningsplanen.

Parkeringsbehov ved hyttene: Kommunene må ha en klar strategi på hvordan de ønsker at kapasiteten ved p-plasser og båt plasser i tilknytning til hyttene skal være. Når slike spørsmål

angår verneområdet bør spørsmålet også adresseres i forvaltningsplanen. Det vil også være viktig å se parkeringskapasiteten ved til sikrede friluftsområdene i sammenheng med kapasiteten på selve områdene, slik at en får en helhetlig og balansert kapasitet omkring disse områdene. Det er ikke unaturlig at et nasjonalparkvern i seg selv vil gi en økt bruk som tilsier at det vil være viktig å se på tilførselsveier og stier og parkering også utenfor verneområdet.

7 Kilder

7.1 Litteratur

- Asheim, V. 2005. Stireregistrering Ytre Hvaler. Fylkesmannen i Østfold. Upublisert rapport.
- Aktive Hvaler. Delplan for idrett og friluftsliv 2004-2007.
- DN 1999. Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Utredning for DN.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. DN håndbok nr 18/2001.
- Fredman, P., Hörnsten, L. & Emmelin, L. 2005. Friluftsliv og turism i Fulufjället. ETOUR Rapport 2005:16.
- Fylkesmannen i Østfold. 2005. Register over friluftsområder i Østfold. Database, à jour pr. 04.02.05
- Hvaler kommune 2004. Kommuneplan 2004-15 og årsbudsjett 2004. Hvaler kommune.
- Mimir 2005. Potensialanalyse for reiselivet i Østfold. Rapport.
- NOU 1986:13. Ny landsplan for nasjonalparker.
- St. meld. nr.62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder"
- St. meld.nr.58 (1996-97 s.53) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling
- SSB 2005. Befolkningsstatistikk 2005 (www.ssb.no).
- Statens vegvesen 1995. Håndbok 140. Veileder i konsekvensutredninger.

7.2 Kontaktpersoner/informanter

Paul Henriksen	Ordfører	Hvaler kommune
Bernt Erik Larsen	Plan- og miljøsjef	Hvaler kommune
Rune Svensson	Oslofjordens FR	
Gunn Karin Karlsen		Hvaler kommune
Helge Kolstad	Politiker/rådgivende kontaktutvalg	Østfold FK.
Roy Hansen		Hvaler kommune
Åge Mikalsen	Saksbehandler hytter	Hvaler kommune
Laila Kjølbo Rød	Viltansvarlig, avd. for Miljø og teknikk	Hvaler kommune
Repr. for		Hvaler camping
Repr. for		Havtunet hvaler
Berit Knudsen		Hvaler hytteformidling
Øystein Elgheim	Gjestgiver	Hvaler Gjestgiveri
Finn Arne Kjølberg	Daglig leder	Storesand
Peter Parmer	Daglig leder	Hollungen A/S
Øystein Remøy	Daglig leder	Skjærhalden rorbuer

Espen Carlsen	NJFF-Østfold	
Gunnar Dahl Johansen	Leder	Hvaler hytteforening
Halvor Torgersen	Kajakentuiasten	Skjærhallen
Eivind Børresen	Leder	Skjærhalden båtforening
Trond Andersen		Onsøy JFF
Terje Porsmyr		Fredrikstad kommune
Tom Eilertsen	Skjærgårdstjenesten	Hvaler kommune
Per Kr. Frølich		Hvaler seilforening
Jon Jørgensen		Skjæløy
Sørlien, Wiggo		Hvaler JFF
Dagfinn Lindberg		Kråkerøy JFF
Ann-Jorid Pedersen	Daglig leder	Opplev Fredrikstad

8 Vedlegg

Vedlegg 1:

Forslag til vernebestemmelser for konsekvensutredningen Ytre Hvaler nasjonalpark

Godkjent av Direktoratet for naturforvaltning 14.04.2005
til bruk i konsekvensutredning

Fylkesmannen foreslår ett sett med bestemmelser. På noen få områder har vi alternative bestemmelser eller tillegg (kolonnen til høyre).

Fylkesmannen har noen kommentarer til vurdering av enkelte bestemmelser. Dette står i kursiv.

Konsekvensene av et vern skal i konsekvensutredningene vurderes på grunnlag av et sett med mulige bestemmelser for et eventuelt verneområde. Dette skal få frem virkninger og konsekvenser et vern kan få på de forskjellige deltemaene.

Forslag til alternative bestemmelser

Fastsatt ved kongelig resolusjon avmed hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 3, jfr. § 4 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

Forslag	Alternative bestemmelser Generelle kommentarer i kursiv
<p>§ 1 AVGRENSNING</p> <p>Verneområdet berører følgende gnr/bnr: Hvaler kommune: Fredrikstad kommune:</p> <p>Nasjonalparken dekker et totalareal på ca. 354 km². Grensene for nasjonalparken fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:100.000 (eller større), datert Miljøverndepartementet.....20..... De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes. Forskriften med kart skal oppbevares i Hvaler og Fredrikstad kommuner hos fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet</p>	<p>Oversikt over berørte eiendommer følger ikke saken ved oversendelse av KU-program.</p> <p>Kart i forbindelse med KU-program er ikke i målestokk 1:100 000</p>
<p>§ 2 FORMÅL</p> <p>Formålet med Ytre Hvaler nasjonalpark er å: bevare et stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn Sikre muligheten til opplevelse av natur og landskap gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv</p>	

§ 3 VERNEBESTEMMELSER	
1. Landskapet og sjøbunnen	
1.1 Vern mot inngrep i landskapet og på sjøbunnen	
Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, brygger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, graving, utfylling og henleggelse av masse, uttak av masser, mudring og dumping av masser, sprenging og boring, bryting eller fjerning av stein, blokker, mineraler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, sjøkabler, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende	
Bålbrenning på bart fjell er forbudt	
1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:	
vedlikehold av bygninger, brygger og gjerder i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasset landskapet	
vedlikehold av stier, bruer, skilt og veier i samsvar med forvaltningsplanen	
vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner på sjøen og etablerte sjøkabler, luft- og jordledninger	
vedlikehold av eksisterende grøfter og drenering, herunder grøfter og drenering som drenerer arealer utenfor nasjonalparken, i samsvar med forvaltningsplanen	
vedlikehold av nødvendige fortøyningsbolter for fiskebåter og fiskeredskaper	
1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:	
ombygging, riving og flytting av bygninger samt mindre tilbygg	
gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade	
bygging av enkle brygger og bruer og legging av klopper	
oppsetting av skilt og merking av nye stier	
oppsetting av gjerder	
oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner for å trygge sjøverts ferdsel	
grøfting og drenering som er nødvendig for å holde jordbruksmark i hevd	
montering av nye fortøyningsbolter for fiskebåter og fiskeredskaper	
2. Plantelivet	
2.1 Vern av plantelivet.	
Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker og trær, skal vernes mot all skade og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.	
2.2 Bestemmelsen i 2.1. er ikke til hinder for:	

beiting på arealer i henhold til forvaltningsplanen	
bruk av nedfalt trevirke i forbindelse med lovlig bål på stedet	
plukking av bær og matsopp	
plukking av vanlige planter til privat bruk	
skånsom skjøtsel og beplantning rundt hytter jf. forvaltningsplan	
fjerning av død tang til eget bruk	
2.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:	
Hogst av trær og busker jf. forvaltningsplanen	
	Hogst av ved til eget bruk
2.4 Regulering av beite.	
Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.	
3. Dyrelivet	
3.1 Vern av dyrelivet.	
Dyrelivet på land og i sjø, herunder hi, reir, hekke-, yngle og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i sjø er forbudt.	
I områder med restriksjoner på sjøbunnen (se kart med sone A) må det ikke iverksettes tiltak som kan påføre organismer og strukturer på havbunnen skade, som f.eks. oppankring, bunnskraping, bunngarn, bruk av fiskeredskaper som slepes under fiske og som i den forbindelse kan berøre bunnen. Opplistingen er ikke fullstendig. Oppankring for å fortøye mot land er tillatt.	
3.2 Bestemmelsen i pkt 3.1 er ikke til hinder for:	
fiske med lett trålutstyr etter reker og sjøkreps på dyp større enn 60 m unntatt i sone A.	
fiske etter andre arter med aktiv redskap som ikke kan påføre organismer og strukturer på havbunnen skade.	
fiske med fast redskap.	
jakt etter lov om viltet unntatt i sone B	
fiske etter lov om laksefisk og innlandsfisk	
selvjakt etter lov om saltvannsfiske	
4. Kulturminner	
4.1 Vern av kulturminner	
Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes.	
4.2 Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til:	
Restaurering og skjøtsel av kulturminner	
5. Ferdsl	
5.1 Generelt om ferdsl	
All ferdsl skal skje varsomt og ta hensyn til vegeta-	

sjon, dyreliv og kulturminner.	
5.2 Organisert ferdsel	
Bestemmelsene i denne forskriften er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.	
Annen organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsplanen skal vise når organisert virksomhet krever særskilt tillatelse.	
Telting i inntil en uke sammenhengende på samme plass er tillatt på Akerøya og Storesand på nærmere angitte områder jf. forvaltningsplanen. For øvrig tillates telting inntil 2 døgn.	c) All telting er forbudt med unntak av telting inntil en uke på Akerøya og Storesand på nærmere angitte områder jf. forvaltningsplanen.
5.3 Sykling og bruk av hest	
Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.	
5.4 Regulering av ferdsel	
All ferdsel forbudt i perioden 15.april -31.juli av hensyn til hekkende sjøfugl på følgende holmer med sjøareal avmerket på kart som sone C: Skjellholmen, Kobbernaglen, Kvern skjær, Alne, Tangen (del av Tisler), Store Ølbergholmen, deler av Akerøya, Møren, Heia (Hvaler), Nordre Søster, deler av Søndre Søster (Fredrikstad) i perioden 15.mai-15.juli av hensyn til sel (kasteplasser) i følgende områder med sjøareal avmerket på kart som sone D: Storeribba, Kuskjær, Flatekollen, Kollen, Skjærsribba, Kolleribba	All ferdsel forbudt i perioden 15.april -31.juli av hensyn til hekkende sjøfugl og kasteplasser for sel på følgende holmer med sjøareal avmerket på kart som sone C og D: Skjellholmen, Kobbernaglen, Kvern skjær, Alne, Tangen (del av Tisler), Store Ølbergholmen, deler av Akerøya, Møren, Heia, Storeribba, Kuskjær, Flatekollen, Kollen, Skjærsribba, Kolleribba. (Hvaler), Nordre Søster, deler av Søndre Søster (Fredrikstad)
Ferdsel ved utøvelse av fiske i samsvar med gjeldende lovverk for mantallsførte yrkesfiskere og registrerte laksefiskere med fast redskap er unntatt fra forbudet.	Ferdsel ved utøvelse av fiske i samsvar med gjeldende lovverk for mantallsførte yrkesfiskere og registrerte laksefiskere med fast redskap er unntatt fra forbudet.
	Fylkesmannen foreslår at det vurderes om hele bestemmelsen skal ha samme formulering som sjøfuglreservatene. Avgrensning av perioden til 31.juli (alternativt 15.juli) vil følge prosessen med å endre fredningsperioden for alle sjøfuglreservatene i Oslofjorden og skal ikke vurderes i nasjonalparkforslaget. Eksisterende sjøfuglreservat oppheves.
Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.	
5.5 Generelle unntak for ferdsel	
Bestemmelsene i punkt 5.4 gjelder ikke nødvendig	

ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsel-, oppsyn og forvaltningsoppgaver.	
6. Motorferdsel	
6.1 Forbud mot motorferdsel	
Motorferdsel er forbudt på land, på is og i lufta under 300 meter.	
I en sone på 100 m fra land er høyeste tillatt hastighet 5 knop (sone E- alt.1).	I avgrensede områder (sone E-alt.2), er høyeste tillatt hastighet 5 knop.
6.2 Bestemmelsen i pkt 6.1 er ikke til hinder for:	
Motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsel-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver	
Motorferdsel i forbindelse med yrkesfiske	
6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:	
Øvingskjøring til formål nevnt i pkt 6.2	
Bruk av motorkjøretøy for vedlikehold av beiter, gjerder, drenering/grøfter, vedhogst o.l.	
Bruk av luftfartøy eller bruk av kjøretøy på lovlig etablerte veier for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter og andre bygninger, klopper o.l.	
	Bruk av beltegående "elgtrekk" til uttransport av elgslakt
7. Forurensning	
7.1 Forbud mot forurensning	
All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Avfall skal tas med ut av området eller legges i godkjente søppelkasser.	
Det er forbudt å tømme septik/kloakkvann i sjøen.	
7.3 Støy	
Bruk av vannskuter er forbudt	
Bruk av motordrevet modellfly, modellbåt, motorisert isbor o.l. er forbudt	
§ 4 GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER	
Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.	
§ 5 FORVALTNINGSPLAN MV	
Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.	
Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.	

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET	
Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for verneforskriften.	
§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG	
Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltning av verneområdet.	
§ 8 IKRAFTTREDELSE	
Denne forskrift trer i kraft straks.	

NINA Rapport 123

ISSN:1504-3312

ISBN: 82-426-1673-6

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: NO-7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Tungasletta 2, NO-7047 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

Organisasjonsnummer: 9500 37 687

<http://www.nina.no>